

КЗ "Новопсковська ЦБС"

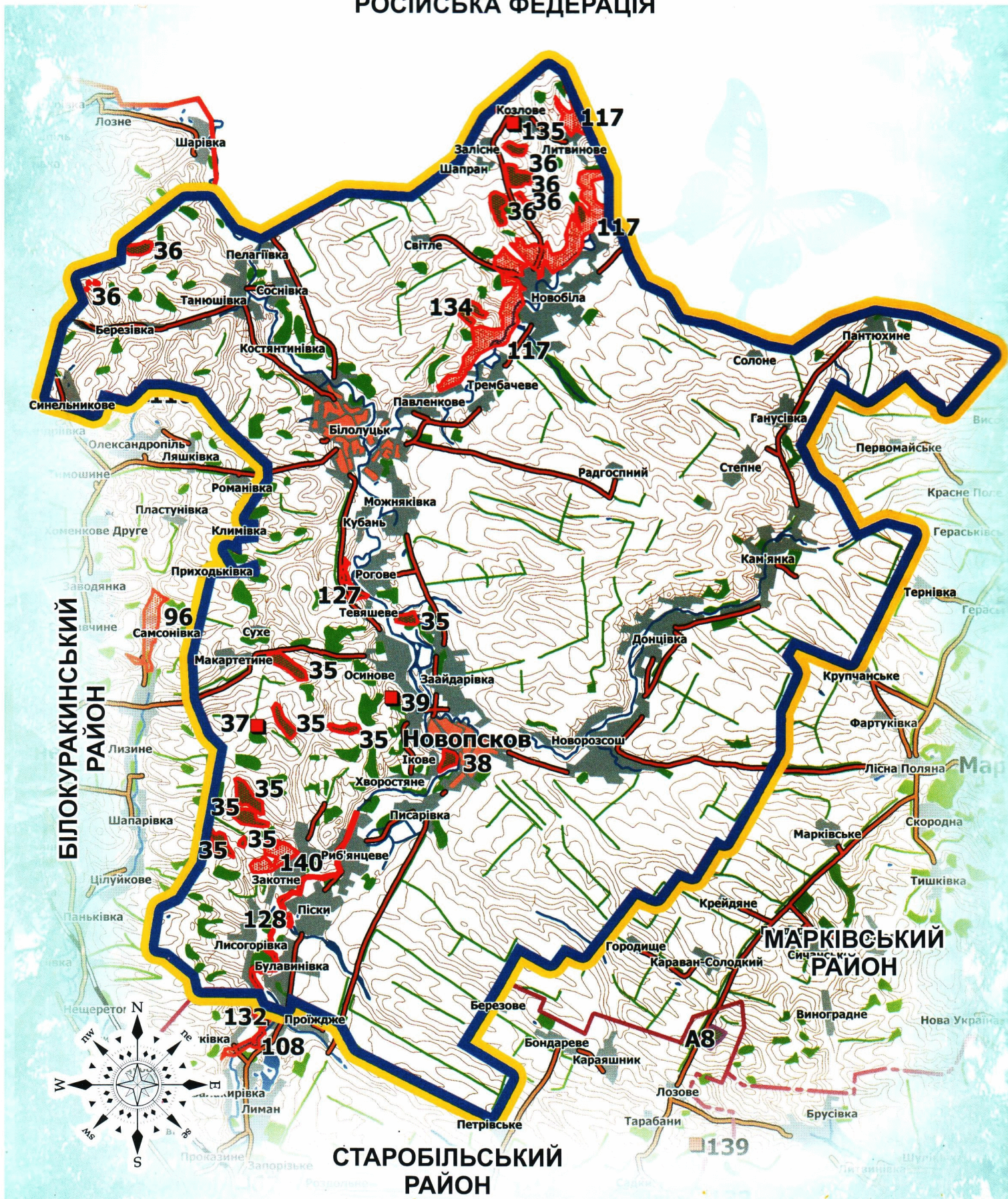

Дива Новопсковщини:

туристичними стежками
рідного краю

Новопсков

РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ

Маршрутна карта

Булавинівка: Пам'ятник Кіндрату Булавіну; Пам'ятний знак Герою Радянського Союзу Бондарю О.О.

Закотне: «Крейдяні скелі» - ботанічний заказник (140).

Лисогорівка: Водяний ліс; Пантелеймонова криниця.

Риб'янцеве: Іхтіологічний заказник «Айдарський»(128); Георгіївська церква; Балка крута.

Писарівка: Подвір'я Старобільського монастиря; Гетьманський шлях.

Новопсков: Заповідне урочище «Огидне» (37); Заповідне урочище «Луг» (38); Лісовий заказник «Новопсковський» (35); Санаторій «Перлина»; Храм Святого Миколая в Новопскові; Ніколо-Всіхсвятська церква; Криниця по вулиці Леніна; Поселенський будинок; Будинок військових поселенців; Селянська хата XIX ст.; Будинок найбагатшого дореволюційного підприємця та землевласника Іванова; Районний краєзнавчий музей; Річка Айдар; Печера; Солонка; Пам'ятні знаки Героям Радянського Союзу: Шморгуну М.І., Жеребілову Д.А.

Осинове: Ботанічна пам'ятка природи «Осинівська» (127); Геологічна пам'ятка природи «Осинівські піщаники»(39); Церква Успенія Пресвятої Богородиці; Криниця та могила Дмитрія Горського.

Макартетине: Черемховий яр.

Можняківка: Аеродром; Гайдамацька могила.

Білолуцьк: Лісовий заказник «Білолуцький» (36); Заповідне урочище «Зуїв ліс» (135); Покровська церква; Преображенська церква; Свято – Троїцький храм.

Новобіла: Ботанічна пам'ятка природи «Новобіла»(117); Заповідне урочище Московське (134).

Новорозсош: Церква Різдва Богородиці; Свято – Троїцький храм; Новорозсошанське джерело.

Булавинівка

Село знаходиться на лівому березі річки Айдар на півдні Новопокровського району. Булавинівка була заснована в середині XVII століття та спочатку називалася Іванівська Лука. Сьогоднішня назва села зв'язана з подіями повстання під проводом Кіндрата Опанасовича Булавина.

Пам'ятник Кіндрату Булавіну

Дата народження К.О.Булавина точно невідома, орієнтовно близько 1660. Козак Трьохізбенської станиці, син станичного отамана. Булавин належав до відомого козачого роду, ймовірно, з зміста Салова під Харковом.

Наприкінці 1680-х Булавин брав участь у походах проти кримських татар, очолюючи загін донських козаків.

У 1705 козаки під командою Булавина зайняли Бахмутські соляні промисли.

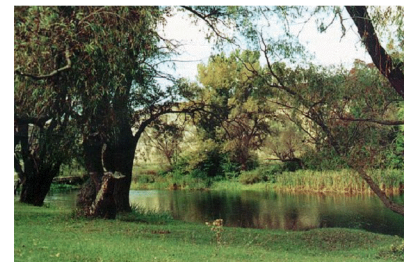
У ніч на 9 жовтня 1707 року почалося повстання. Щоб замести сліди, старшини нашвидку зібрали похідне військо і направили його проти булавинців. У Закотного містечка, що на Айдарі, 18 жовтня вони розбили повсталих. Самому Булавіну з групою козаків вдалося піти в Бахмут, де він міг отримати допомогу від татар і запорожців. Булавин відправився в Запорізьку Січ, де уклав із запорожцями таємний союз.

Постійною резиденцією Булавина була спочатку фортеця Кодак. Пізніше прихильники Булавина на лівому березі Дніпра, коло Звонецького порогу заснували укріплення типу Січі. Саме звідси Булавин відсилав свої універсали. У березні 1708 року запорожці - булавинці штурмували московський гарнізон в Новобогородицькій фортеці.

Царський уряд, передбачаючи небезпеку, вирішив задушити повстання на самому початку: 20 000 чоловік регулярних військ рушили від Тули під начальством князя Д. М. Голіцина.

Булавин, одержавши перемогу, безперешкодно дійшов до Черкаська, яким і заволодів хитрістю (на сторону Булавина перейшла черкаська «голота», яка проголосили Булавина військовим отаманом). Ставши отаманом, Кіндратій Панасович спробував почати переговори з центральною владою, але московська влада не могла йому простити убивства родовитого карателя.

Після невдачі в переговорах, Булавин негайно відправив нагору по Волзі, по разинському шляху, повстанські загони отаманів І. Некрасова, І. Павлова, Хохлача. Козаки осадили Царицин і Саратов, а отаман Хохлач навіть взяв Очеретин. Співчуття булавинцям виражало населення південних російських

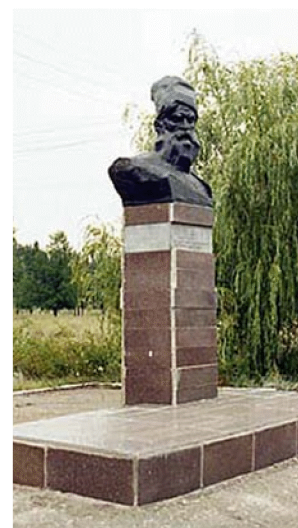
(місце біля р. Айдар, де за переказами відбулась битва між військом Булавина та царським військом)

повітів. Однак ні Хохlach, ні Некрасов не одержали з Черкаського ніякої допомоги. Вся увага булавинців була прикута до Дінця, відкіля очікувався з боку України підхід царських військ. Там отамани С. Драний, Н. Голий і С. Беспалов одержали 8 червня перемогу на річці Уразовій над Сумським полком. 30 червня козаки завдали нової поразки слобідським полкам і обложили місто Тор.

На річці Куртлак Долгоруков напав на 15-тисячний загін повсталих козаків, очолюваний Хохlachем, і розсівав їх; жорстокість карателів була такою великою, що в полон було узяті тільки 143 чол., а інші були перебиті, крім деяких врятованих втечею. Майже в той же час інший загін, під начальством полковника Кропотова і Гуліца, розбив на голову отамана Драного. Незважаючи на все це, повсталі наважилися діяти наступально. Хохlach, Казанкин і Ганкин з 5 000 козаків з'явилися під Азовом і обложили його, але зустріли сильну відсіч і примушені були відступити. Вісті про невдачі швидко досягли Черкаська і козака старшина вирішила діяти. 18 (7) липня 1708 року вірні козаки під проводом обраного ними старшини, Іллі Зерщикова, напали на отаманський будинок Булавина. Булавін з 11 відданими йому людьми захищався запекло, але побачивши, що будинок почали обкладати очеретом з метою підпалити його, застрелився з пістоля (по іншим даним був убитий у бою). Усі його захоплені в Черкаську сподвижники були відправлені в Москву, а труп Булавина відвезений в Азов і там, по відсіканні голови, був підвішений.

Цілковитий рух був придушений на початку 1709 року. Підсумком його було насамперед масове винищення козацтва. Військо Донське втратило частину своїх земель і було цілком поставлене під владу московського царя.

Пам'ятник К.О. Булавину заснований в с. Булавинівка в 1967 році скульптором І.П.Овчаренко в зв'язку з 260 – річчям козацько – християнського повстання під проводом К.О. Булавина. В липні 1991 пам'ятник К.О. Булавину був перенесений в центр села.

Пам'ятний знак Герою Радянського Союзу Бондарю О.О.

Бондар О.О. народився у 1916 році в селі Булавинівка Новопокровського району Луганської області. До війни працював слюсарем на Ворошиловградському паровозобудівному заводі і одночасно навчався в аероклубі. У 1937 році був призваний до лав Червоної Армії, в 1938 році закінчив Ворошиловградську авіаційну школу пілотів. З початку Великої Вітчизняної війни - О.О.Бондар в діючій армії. Був командиром ескадрильї 56-го гвардійського штурмового авіаційного полку на Білоруському фронті.

Олександр Опанасович Бондар здійснив 241 бойовий виліт, знищив і пошкодив близько 70 ворожих танків, 6 літаків, 6 залізничних

ешелонів, 7 артилерійських батерей, багато іншої техніки та живої сили супротивника. Зруйнував дві переправи, винищив близько 2000 гітлерівців, а в повітряних боях збив 4 ворожих літака.

Загинув Олександр Опанасович у повітряному бою 29 жовтня 1943 року, коли прикривав дії радянських військ на правому березі Дніпра.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно йому було посмертно 13 квітня 1944 року. О.О.Бондар був нагороджений також трьома орденами Червоного Прапора і Орденом Олександра Невського.

Похований О.О.Бондар у братській могилі в с. Юріївка Чернігівської області. Його ім'я

носять вулиці у с. Булавинівці Новопокровського району, м. Чернігові, с. Юріївці Чернігівської області.

Встановлення пам'ятного знаку на честь земляка – героя Бондаря О.О. відбулось на вулиці, названій в його честь 07.05.1985 року.

Стелла Герою Радянського Союзу О.О.Бондарю установлена на подвір'ї школи с. Булавинівка Новопокровського району.

Закотне

Закотне - село, центр сільської Ради. Розташоване на річці Айдар, в 18 км від районного центру і в 25 км від залізничної станції Старобільськ.

Село Закотне засноване в першій половині XVII ст. У 1911 році відбулися хвилювання селян у зв'язку з виходом деяких господарств на відруби.

Радянська влада встановлена в січні 1918 року. У 1918 році в районі села вели боротьбу проти австро-німецьких окупантів кілька партизанських груп, одним з організаторів яких був житель Закотного, учасник революційних подій 1905-1907 рр. С. Є. Бондар.

«Крейдяні скелі» Ботанічний заказник (140)

Оголошений рішенням Луганської обласної ради від 25. 09. 2008 року №24/20. Площа 86.5884 га. Крейдяні скелі – геологічний пам'ятник природи місцевого значення, розташований біля села Закотне на території Закотненської сільської ради.

Ботанічний заказник входить до складу природно – заповідного фонду України, який охороняється як національне надбання і є складовою частиною світової системи

природних територій та об'єктів, що перебувають під особливою охороною.

Біло – сірі скелі піднімаються над рівниною на висоту більше 25 метрів. Самі скелі та відкрита верхня частина крейди не має рослинності. На схилах скелі покриті сухостійкою трав'янистою рослинністю.

Крейдяні скелі – наслідок відкладень останнього періоду мезозойської ери. Формування крейди проходило в теплих морських водах з різних організмів з вапняним кістяком.

Біля села досліджено курганні поховання епохи пізньої бронзи.

Лисогорівка

Лисогорівка - село в Україні, Новопокровського району Луганської області. Назва села: походить від топонімізації і географічної назви «гора» і слова «лисий». Вибір першої частини назви, слово лисий, мотивується рельєфом місцевості (земля без будь-якої рослинності).

Село засноване в XVIIIст., територія заселена селянами, переселенцями з Правобережної України.

У 50р. XXст. до складу села включений х. Новотишківка, назва якого утворена від прізвища першого поселенця Тишкова. Перша частина назви, слово "Ново-", використане для відмінності від с. Тішковка.

Водяний ліс: Пантелеймонова криниця

Могутність та чарівність лісів, дзвін джерельної води в річці, велич високих крейдяних пагорбів захоплюють своєю красою і водночас загадковістю. Поміж цієї мальовничої природи знаходиться село Лисогорівка, багате на природні творіння, які залишаються невідомими для багатьох жителів

нашого району.

Землі села природа щедро прикрасила великою кількістю лісів.

Ліс носить назву Водяний.

Окрасою Водяного лісу є криниця Пантелеймона - цілителя. Вона витікає з самих надр урочища. Криниця споконвіку символізує достаток, невичерпну людську доброту, щирість, привітність. Криниця здавна вважалася чимось святим і таємничим. В народі кажуть: «Де вода – там і життя».

Щороку, 9 серпня, в день великомученика і цілителя Пантелеймона, до цієї криниці приїжджають священики освятити воду. Багато людей приїздить з навколишніх та віддалених сіл на це свято. Люди обливаються цією цілющою

водою, вмивають дітей, беруть воду з собою додому. Не тільки на це свято бувають тут люди, вони приїждять сюди звідусіль майже кожного дня.

В роки Великої Вітчизняної війни у цьому лісі стояв запасний двохсотий полк. Солдати брали воду з цієї криниці для своїх потреб. Зі слів жителів села, партизани в роки війни виклали криницю каменем і вода з неї витікала з дула гармати.

На сьогоднішній день криниця має інший вигляд: зручні сходи до джерела, колодязь вкрито дерев'яною лядою, на яку люди кладуть квіти; на деревах, оточуючих криницю – ікони, увінчані вишитими рушниками, свічки,

лампадки та штучні квіти.

Щороку навесні молоді люди чистять водостік криниці, аби всім було зручно набрати води.

Риб'янцеве

Село знаходиться на лівому березі річки Айдар в 10 кілометрах від районного центру та в 30 кілометрах від залізничної станції Старобільська.

Засноване в першій чверті XIX століття переселенцями із села Закотного, старожили якого до цих пір називають Риб'янцеве хутором.

Іхтіологічний заказник «Айдарський» (128)

Річка Айдар на території іхтіологічного заказника «Айдарський»

Оголошений рішенням Луганської обласної ради народних депутатів № 2/53 від 30 травня 2002 р. Місце розташування:

Новопсковський район, ділянка р. Айдар від межі зі Старобільським районом до північної околиці с. Риб'янцеве з прибережною смугою.

Площа - 192,0 га. Акваторія, цінна як

місце існування міноги української, яльця Данилевського та вирезубу, занесених до Червоної книги України. Має велике значення для збереження популяцій риб, що піднімаються на нерест із Сіверського Дінця та Дону.

Георгіївська церква

Свято-Георгіївська церква була побудована на кошти місцевих жителів, які вирішили на початку XX століття прикрасити свій населений пункт величним храмом. Будівництво розпочалося у 1903 році. Для виготовлення цегли заклали поблизу хутора

нові кар'єри - глиняний та піщаний, та налагодили цегляне виробництво. В цеглу додавали яйця. Протягом кількох років мешканці Риб'янцеве всією громадою збирали гроші на спорудження храму, по черзі працювали на будівництві. Крім того, для одержання коштів для будівництва церкви община виділила частину землі, яка оброблялася загальними зусиллями. Також у другі села, в яких уже існували церкви, у вихідні та святкові дні для збирання коштів посилалися віруючі, які стояли у церковних воріт зі спеціальними коробками, на яких вказана мета збору. Пісківською церквою була виділена частина церковного майна, дерев'яна комора та дерев'яний будинок. Будівництво завершилося у 1907 році.

Церкву було відкрито у травні 1907 року - на свято Георгія Побєдоносця. Внутрішнє убрання церкви прикрашає величний іконостас (до речі, на відміну від інших храмів Риб'янцівська церква є трипрестольною), настінні розписи, чимало цікавих ікон, які представляють різні школи і напрями православної іконографії.

У 1929 році церкву було закрито і довгий час вона використовувалась як сільський клуб. А з 1968 року храм перетворювали в комору для зберігання зерна, склад мінеральних добрив, його могли взагалі зруйнувати, знищити, зрівняти із землею. Але, не дивлячись на все, храм вистояв, зберігся, адже він є "намоленним" кількома поколіннями християн. Вже 15 років настоятелем храму є о. Георгій. Ця церква має особливу біоенергетику, яка позитивно впливає на душі та серця віруючих.

Навесні 2007 року одній з найвизначніших пам'яток православної архітектури — Свято-Георгіївській церкві с. Риб'янцеве виповнилося сто років. День її освячення вважають днем народження села, адже саме тоді хутір Риб'янцеве набув дещо інший, більш високий статус села.

Балка крута

Площа власне цієї балки близько 40 гектарів. Простягається вона від балки Студенок в південно-східному напрямку приблизно на 8-10 км. Знаходиться на території агрофірми «Донбасагрогаз» на віддалі 9-10 км від центра села Риб'янцеве Новопокровського району Луганської області. Належить земля цієї балки Риб'янцівській сільській раді.

Назва цієї балки свідчить про те, що вона має круті схили. Починається приблизно в 4-5 км на північ від села Бондареве Старобільського району і простяглась в північно-західному напрямку до балки Студенок. В ландшафтному відношенні це частина Старобільської рівнини в межах північного різнотравного ковилового степу.

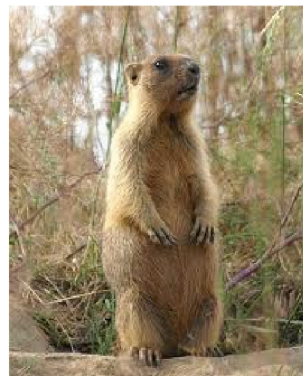
Круті схили балки покриті чагарниковою рослинністю (терен, корагана (дереза), шипшина, глід), є дикі яблуні, груші. Дно балки вкрите трав'янистою рослинністю (пирій, вівсюг, тимофіївка). Вище чагарникової рослинності, де балка переходить у більш полого свою частину, де чорноземи не змиті, знаходяться ділянки різнотравно-ковилового степу (ковила, типчак, тонконіг, барвінок, шавлія рожева і поникла, серповидна люцерна та інші бобові). Але головна рослина, заради якої відвідують жителі навколишніх сіл цю балку - півонія тонколиста (або воронець), який поширений в середній частині балки. Тут, на ділянці площею приблизно 3 га, відокремленій від орних земель лісосмугою, на лівому схилі балки росте ця красива рослина. Вона багаторічна, висотою від 20 до 50 см. Листя двоякоперисте, розсічене, частинки листків лінійно-ниткоподібні, 1-2 мм шириною, зверху голі, знизу - опушені. Зацвітає у квітні-травні. Квіти до 8 см в діаметрі, розміщені поодинокі на маківці стебла, криваво червоні, пелюсток 8-10. Плоди листівки опушені по 2-8 шт. Воронець ядовитий, не поїдається тваринами, але дуже чутливий до витоптування, занесений в Червону книгу України.

Тварин в балці багато, але вони настільки вміють маскуватися, що помітити їх буває дуже важко. Деякі, навпаки, радо дуже зустрічають вас в балці, навіть вітають свистом. Це окраса балки - бабак, або байбак.

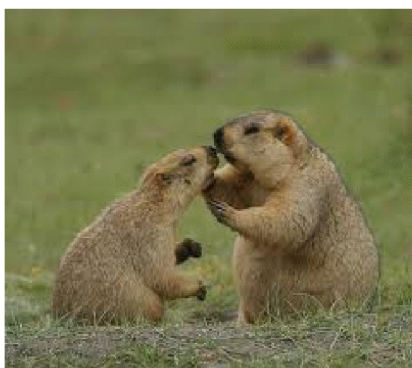
Байбак належить до родини Білячі. Вони поїдають 400 кг рослинної маси.

В балку Круту вони прийшли з Стрілецького заповідника.

Байбаки-тварини висотою до 50-60 см, вагою 10-12 кг. Тіло в них обтічне, дуже гнучке, рухливе. Вони рухаються граційно, грайливо, хоча життя їхнє пов'язане з постійною небезпекою. Щоб не попасти в зуби вовку, лисиці, вони виробили спеціальну звукову сигналізацію. Маючи гарний зір, вони помічають підозрілу істоту ще здалеку.

Заслуговують на увагу і їхні нірки - глибокі і заплутані. Діаметр вхідного отвору досягає 20-30 см. Далі в глибину нора звужується, має багато поворотів та відноків - тупикових ходів. В одному з відноків розміщується гніздо: його висота приблизно 70 см, 1-1,5 м в ширину. Підлога вислана сухою травою, в спекотні дні та в ночі байбаки знаходяться в гнізді, або сплять у відночках. Зранку та надвечір тваринки виходять на поверхню, граються, бігають, їдять. Мають гострі зуби, якими перекушують навіть гілки. Спостерігати за ними - одне задоволення!

Восени байбаки, нагулявши вдосталь жиру, залягають в сплячку. Всім виводком вони збираються у гніздову камеру, забивають вхідний отвір земляною пробкою і засинають. Температура тіла падає і всього-на-всього становить таку ж температуру, як повітря в нірці, частота дихання зменшується.

Весною, як тільки настають теплі дні, - прокидаються.

Тваринний світ ссавців представлений не тільки колоніями байбака, трапляються сліпаки, ховрахи, миші полівки. В чагарникових заростях можна

зустріти фазана, куріпку, перепела, плиску, мухоловку. А також боривітра, канюка, які містять свої гнізда на високих деревах, у лісосмугах. З плазунів зустрічається гадюка степова, вуж, ящірка.

Писарівка

Село Писарівка довгий час складалося з декількох хуторів, які називалися Студенецькими. Вони були засновані в першій половині XVIII століття після придушення повстання Булавіна. Власником найбільшого хутору являвся писар Острозького слобідського полку І.П.Тимошенко. Мабуть, від посади цієї людини і пішла назва села Писарівка.

Подвір'я Старобільського монастиря.

Самий давній жіночий монастир на Луганщині – Старобільський в ім'я ікони Божої Матері «Всіх скорботних Радість».

Його поява пов'язана з іменем вдови штабс – капітана Булич Анни Іванівни. В 1845 році вона продала своє майно і на ці кошти в 1849 році придбала місце до 3-х десятин, де поставила дім і відкрила будинок для дівчаток бідних родин, сиріт духовного звання. Згодом збудувала дерев'яну домову церкву з престолом на честь ікони Святої Богородиці «Всіх скорботних Радість»

У 1870 році за згодою Синоду церква була перетворена на жіночий монастир.

На посаду ігумені була посвячена Ангеліна Булич. За час існування монастиря (до 1917 року), тут було п'ять ігумень: Ангеліна, Маргарита, Херувіма, Паленарія, Серафіма.

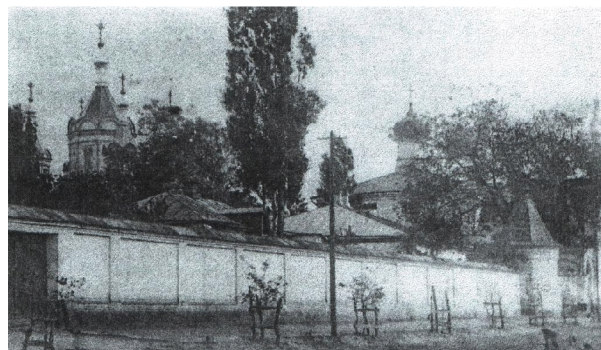
У 1900 році в монастирі перебувало 300 рядових черниць, ігуменя, чотири благочинні черниці, регент, скарбник та завідувача господарством на хуторі Писарівці.

У встановленні монастиря велику допомогу надав митрополит Санкт - Петербурзький і Новгородський Ісидор.

Матушка Ангеліна придбала хутір Писарівка за 6 тисяч рублів. На Писарівському хуторі — монастирі було збудовано церкву, житло. Були приміщення для худоби й птиці, сховища для зерна та кормів.

У господарстві було біля двох десятків корів, воли, коні, вівці. Мали також земельний наділ.

Вели господарство черниці. Влітку їх збиралося тут до сотні, а взимку залишалося 30—35. У дворі була кузня, в якій багато років ковалювала монахиня Межевиська. Завідувала господарством тривалий час Єфимія Назаренко.

Ділянка була обнесена цегляною стіною, цеглу робили тут же. У дворі був великий сад. Писарівка давала для монастиря все необхідне. У 1903 році у Писарівці була відкрита церковно – приходська школа.

Писарівське подвір'я монастиря, в якому на момент закриття мешкало 43 черниці, під час колективізації було знищене вщент: зруйновано церкву, будівлю школи, господарські приміщення. Разом з цим зникло і коштовне монастирське майно, в тому числі безцінні ікони старогрецької іконографії, що були подаровані ченцями Афонського монастиря. Зникли ікони академічних майстрів, а також ікона Христа, в оздоблення якої було вмонтовано камінь з Гроба Господнього.

На сьогодні, на жаль, від монастиря залишилися лише східці та контури фундаменту церкви. Тепер на місці, де були східці залишків старого монастиря, поставлений хрест. Він встановлений у 2009 році.

Старожили розповідали легенду, що коли мандрівник, якого в дорозі настигала негода, становився на східці залишків монастиря, то дощ його оминав.

Гетьманський шлях

Гетьманський шлях - старовинна ґрунтова дорога, яка йде через Байдівку від Сіверського Дінця вздовж лівого берегу Айдару до Воронежчини.

Між Проваллям і Січиною обабіч Гетьманського шляху на правому березі Айдару нависає гора Форпостна. У жителів навколишніх сіл вона з прилеглою територією мала назву Козачий Кут. Ця гора у пасмі крейдяних гір правобережжя Айдару в часи Байди-Вишневецького й пізніше відігравала оборонне значення при нападі татар. Гора Форпостна входила в систему захисних споруд і сторожових постів, на яких постійно чергували козаки Вишневецького, а потім і слобідські козаки.

В охоронній зоні Форпостної знаходиться село Писарівка. Тут шлях зі степу перетинає невеличку притоку Айдару - річку Студинку. Свого часу неподалік розташована слобода Закотне (сотенне містечко слобідських козаків, перший сотник Голодолинський Дмитро Петрович) і хутір Студинецький належали писарю Острогжського полку Івану Тимошенку. Згодом хутір, де був маєток полкового писаря, отримав нову назву - Писарівка.

Після Студинки гетьманський шлях прямує через Закам'янку (нині Новописков). Цю слободу утворили втікачі від польського закріпачення з Наддніпрянщини. Землі вздовж Айдару були вже освоєні, тому раніше осілі люди направляли втікачів на незайняті землі «за річкою Кам'янкою». Гора Пристін крутою стіною нависла над Великим Лугом. На ній знаходилась

наступна козацька сторожа з «фігурою» - високою спорудою для спостереження за прилеглою територією і подачі сигналів у разі небезпеки. Гетьманський шлях і найближчі хутори знаходилися під охороною Пристїну. А ще в часи середньовіччя й пізніше в тутешніх Печерах довжиною близько шістдесят метрів і можна було перепочити, помолитись у підземній церкві, сховати від татар дітей і немічних. Місцеві перекази говорять про розбійників, які їх вирили.

Гора Пристїн з її печерами та «козаками-розбійниками» в 30-х роках 17 столїття дали початок слободі Осінова - одному з найстаріших поселень обабіч Гетьманського шляху. Вона стала сотенним містечком Острогожського слобідського полку.

Гетьманський шлях по сучасній Закам'янці (Новопскову) проходить там же, де і 450 років тому - центральною вулицею від Гарячого плану (колись Гарячопланівська сотня) до Красного плану (Краснопланівська сотня).

Сьогоднішня вулиця Ленїна у Новопсковї - невід'ємна складова Гетьманського шляху з поважним віком 450 років.

Слобода Осінова розкинулася правим берегом Айдару, а за річкою, під степом, - Заайдарівка. Гетьманський шлях після Закам'янки перетинає наступну притоку Айдару - річку Кам'янку і східною околицею Заайдарівки йде далі, перетинаючи Гетьманський Яр. На схід від Заайдарівки тягнеться близько десяти кілометрів балка, яка врізалась глибоко в степ в сторону села Донцівка.

Далі шлях йде поверх Іржавки (північна окраїна Заайдарівки; місцевий сільський мікротопонім) на Можняківку, на протилежний берег Айдару, де за Осіновим під прибережним лісом розташувався хутір Тев'яшеве. У 17-18 столїттях він належав старшинському козацькому роду Тев'яшових (Телешів - в просторіччі, відповідно назва хутора в місцевих жителів - Телешівка). Найстарший із них - Іван - був шостим полковником Острогожського полку. Потім пернач переходив до сина й онука. Останній, Степан, згодом став полковником Харківського полку.

Далі з Гетьманського шляху по той бік Айдару видніються характерні обриси - пологі схили Мартинової гори з Гострою могилою на її вершині.

Гостра могила - насипний високий пагорб, залишки наступної після Пристїну козацької сторожі 16 столїття, на якій стояла «фігура». Це тут, як на Пристїні, Форпостній і інших вздовж Айдару аж до Дінця пагорбах, чатували козаки Байди - Вишневецько.

Села Пластунівка і Рогів хутір (зараз село Рогове). Перше походить від "пластунів" - козацьких розвідників у Запорозькому, потім у Кубанському війську. Може, не випадково неподалік розташувався ще один хутір з яскравим топонімом Кубань. Друге (Рогів, у просторіччі) походить від "ріг" - хуторець ("рогізка" - вуличка).

Можняківка розташована на протилежному від Рогове і Кубані боці Айдару. На його східній околиці обабіч поля знаходяться Майдани, із декількома курганями.

На території Білолуцька в Айдар впадає річка Біла. Вище по течії Білої, за декілька кілометрів на схід від Білолуцька, розташоване село Трємбачеве (Трємбачівка в просторіччі), куди підходить Гетьманський шлях. «Трємба» -

це сигнальний духовий інструмент у запорозьких козаків, а «тримбачі» — своєрідні козацькі трубачі, які свого часу стали осадчими в цій частині Приайдарщини.

За Трембачевим вгору по Білій, вздовж якої пішов далі Гетьманський шлях, знаходиться Новобіла.

Згодом хутір виріс у велику слободу з лагідною назвою Біленька, згодом - Нова Біленька, а у ХХ ст. село отримало сучасну назву. Це тут, а також у сусідніх Вищій Білій та Волоконівці (зараз у складі Воронезької обл. РФ) влітку 1918 року знаходився 2-й Запорізький піхотний полк Окремої Запорізької дивізії армії УНР, чекаючи наказу рухатися по Гетьманському шляху у напрямку українсько-слобідського козацького Острогоська.

Новопсков

Розташований у межиріччі Айдара і Кам'янки.

На околицях селища виявлено поселення епохи бронзи, курган, 3 курганні могильники з 11 курганами.

Назва селища: двослівне, вторинне, перенесене.

Перша назва - Закам'янка, утворена від найменування р. Кам'янка і прийменника «за». Використання прийменника мотивується розташуванням села (за рікою).

На початку ХІХ ст. на цій території був розквартирований Псковський полк 2-ї кірасирської дивізії. Відтоді назву полку було перенесено на поселення, яке стало називатися Ново-Псковом. Перша частина назви, слово "Ново", вказує на традицію утворення назв військових поселень.

З 5 квітня 1931 року Новопсков стає районним центром. Статус селища міського типу Новопсков отримав у 1957р. За даними останнього перепису населення в с. Новопсков мешкає 9952 чоловік.

Заповідне урочище «Огідне» (37)

Оголошене рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 247 від 28 червня 1984 р. Місце розташування: Новопсковський район, в 4 км від смт Новопсков, поряд з с. Осинове, в межах Новопсковського лісництва ДП «Старобільське ЛМГ». Площа -71,0 га. Лісові культури створені в 1958 - 1962 рр. на місці вікового лісу, вирубленого наприкінці ХVІІІ століття.

Головними породами є дуб звичайний і акація біла. В підліску ростуть клен гостролистий, ясени високий і зелений, берест, в'яз. Із чагарникових порід наявні скумпія, жимолость татарська, бирючина звичайна. Еталон протиерозійних лісових насаджень з вдалим для даної ґрунтово-кліматичної зони поєднанням деревних і чагарникових порід.

Заповідне урочище «Луг» (38)

Оголошене рішеннями виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 300 від 12 липня 1980 р. (в.ч.), № 247 від 28 червня 1984

р. Місце розташування: Новопокровський район, територія Новопокровського лісництва ДП «Старобільське ЛМГ». Площа - 117,0 га. Мальовничий лісовий масив на правому березі р. Айдар. Основна порода - дуб звичайний у віці 50-60 років, другорядні в'яз, ясени високий і зелений, клени польовий, татарський і ясенелистий, акація біла. На заболочених ділянках, що займають площу 90 га, зростають тополя чорна і верба біла. В заповідному урочищі наявна артезіанська свердловина глибиною 353 м з мінеральною водою, яка має бальнеологічне значення. Дебіт - 25 м/рік, температура води - 18.0 За хімічним складом вода аналогічна «Миргородській», містить сірководень і кремнієву кислоту.

Лісовий заказник «Новопокровський» (35)

Оголошений рішенням виконкому Луганської обласної ради народних депутатів № 92 від 24 березня 1992 р. Розташований на території Новопокровського лісництва ДП «Старобільське ЛМГ» на захід від смт. Новопокров, в околицях сіл Закотне, Осинове, Макартетине Новопокровського району. Площа - 1186,0 га. Типові для південних відрогів Середньоруської височини байрачні ліси з характерним для них рослинно-тваринним комплексом, що потребує охорони.

Включає п'ятнадцять лісових урочищ: Логиново, Огидне-1, Огидне-2, Південне Плоське, Брянківський ліс, Плоскенський, Гончарівський ліс, Попово, Табунчики, Мала Тавежна Стінка, Велика Тавежна Стінка, Тавежний ліс, Довге, Поповни ліс, Сосна Заайдарівка. Байрачні ліси мають порослеве походження, зімкненість крон становить 0,7-0,8, вік від 70-90 років, бонітет - 3-4. Основу деревостанів створює дуб звичайний, до нього домішуються ясен високий, груша звичайна. Підлісок добре розвинутий: клен татарський, бруслини бородавчаста і європейська, жостір проносний, свидина кров'яно-червона, шипшина повстиста, глід обманливий.

В асоціаціях зростають зірочник лісовий, конвалія травнева, яглиця звичайна, кірказон звичайний, перлівка ряба, гравілат міський, шоломниця висока, горошок горіхоподібний, фіалка шершава, ластовень виткий, звіробій шорсткий, грястиця збірна, розхідник шорсткий, маруна щиткова, чина весняна, медунка темна, копитняк європейський, підмаренник пухнастоногий, латук стріловидний, вероніка лікарська, в'язиль барвистий, регнерія собача та інші неморальні субсередземноморські та неморальні балтійські види.

У лісових угрупованнях заказника зростає рідкісна в Україні реліктова рослина із родини бобових - астрагал солодколистовидний. Основний ареал рослини охоплює Середземномор'я та Кримський півострів. У заказнику рослина приурочена до асоціацій дібров татарськокленових зірочникових, кореневищноосокових, конвалієвих, яглицевих і хвиливникових, пов'язаних зі схилами північних експозицій і днищами балок. Зростання астрагалу солодколистовидного в лісах заказника вказує на їх генетичний зв'язок з лісами гірської частини Криму. Із тварин у заказнику мешкають цінні види мисливської фауни: заєць-русак, лисиця звичайна, козуля звичайна, свиня дика, зрідка заходить лось.

Санаторій «Перлина»

Санаторій "Перлина" утворений у грудні 1977 року. Розташований на окраїні смт. Новопсков, у північно-східній частині Луганської області, у мальовничому сосновому бору, на березі ріки Айдар. На правому березі ріки «Айдар» знаходяться південні відроги середньо-руського підвищення. Також правий берег ріки вкритий лісом, в якому представлені породи листяних дерев. Своім народженням і славою, курорт зобов'язаний лікувальної питної мінеральної воді, хлоридно – натрієвої малої мінералізації 4 грами на літр, що видобувається з глибини 400 метрів.

Інфраструктура: лікувальний корпус, SPA комплекс з VIP номерами, житлові корпуси (затишні одномісні номери, двокімнатні двомісні номери класу люкс, однокімнатні двомісні номери підвищеної комфортності, стандартні двомісні номери), котедж (однокімнатні двомісні номери класу напів - люкс). Фінська сауна, більярдна, тренажерний зал, спортивні майданчики.

Для культурного відпочинку для відпочиваючих на території санаторію є клуб, кінозал, магазин, автостоянка, пляж, бібліотека, танцювальна площадка, відеосалон, дискотека, дитячі площадки. Є різноманітні ігри та іграшки, спортивне знаряддя.

На території санаторію є кафе-бар, магазин, у якому продаються промислові та продуктові товари.

Лікувальний процес організований відповідно до реабілітаційних програм, розроблених з урахуванням захворювань і медичних показань. Курс лікування складає 2-3 тижні, з них один день виділяється для адаптації, бесіди з головним і лікуючим лікарем, додаткового обстеження з метою уточнення діагнозу. Наступність з досанаторним етапом лікування дотримується. В один день пацієнти отримують електро - і гідропроцедури, лікувальний масаж, лікувальну фізкультуру чи лікувальну ванну, фізіотерапевтичну, аероіонотерапію та інші процедури у відповідності з планом лікування.

Розроблені екскурсійні маршрути в краєзнавчий музей селища Новопсков, в залах якого розміщені предмети селянського побуту, народний одяг 19-20 ст., матеріали про події 20-40 рр., людей, які лишили помітний слід у пам'яті народу і прославили наш край, про героїв земляків, сьогодення слобожанського краю та його місце в економіці та культурі України.

Санаторій «Перлина» – це спеціалізований лікувально-профілактичний комплекс, розрахований на лікування опорно-рухового апарату, нервової системи, органів травлення та дихання, легкої форми цукрового діабету.

**МІНЕРАЛЬНА ВОДА НОВОПСКОВСЬКОГО
ДЖЕРЕЛА:**

склад, особливості дії та лікувальні показання.

Мінеральна вода Новопсковського джерела відноситься до слабомінералізованих (4 г/л) хлориднонатрієвих вод. Вона є гідрокарбонатно – кальцієво - магнієвою, слабколужною водою, з вмістом натрію - 1.142 г/літр, кальцію - 0.091 г/літр, магнію - 0.056 г/літр, хлору - 1.844 г/літр, гідрокарбонату - 0.345 г/літр, сульфату - 0.527 г/літр.

Свердловина М 4.0 $\text{Cl}_{94}\text{HCO}_{36}$

с.Новопсков $\text{Na}_{90}\text{Ca}_6$

Особливості дії: основними є комплексні лікувальні ефекти, що виникають внаслідок регулюючої дії лікувальної мінеральної води на органи шлунково - кишкового тракту та обмінні процеси; в результаті подразнення антрального відділу шлунка проявляються нейрогуморальні ефекти гастриту (1 фаза), при впливі мінеральної води на слизові оболонки 12 палої кишки - секретину, холецистокиніну, панкреозиміну, мотиліну (2 фаза); друга група ефектів пов'язана з реакціями взаємодії фізико - хімічного складу мінеральної води та вмісту шлунка.

Лікувальні ефекти: кислоторегулюючий, протиспастичний, секретостимулюючий, протизапальний, метаболічний, холерегулюючий, панкреорегулюючий, моторнокорегуючий.

Показання: хронічний гастрит зі зниженою та нормальною секрецією шлунку, хронічний коліт та ентероколіт, хронічні захворювання печінки, хронічний холецистопанкреатит зі зниженою зовнішньосекреторною функцією підшлункової залози, неускладнена виразкова хвороба шлунку, цукровий діабет та інші хвороби обміну - ожиріння, залізодефіцитна анемія.

Другий і не менш значимий, рапне джерело, з мінеральною водою для зовнішнього застосування. Воно бере витoki на глибині 700 метрів. Процедури з рапними водами викликають сприятливі зміни в клітинах, судинах і нервових рецепторах шкіри, підвищують теплообмін. Рефлекторно води впливають на функціональний стан центральної нервової системи, змінюють в позитивну сторону перебіг обмінних процесів в організмі, впливають на нейроендокринну регуляцію, тонус судин, функцію серцево-судинної системи, мають болезаспокійливу, протизапальну дію, підвищують імунітет, зцілюють органи опорно-рухового апарату.

За механізмом своєї дії на організм рапні джерела близькі лікувальним грязям і тому вони є одним з основних лікувальних факторів багатьох курортів і низки великих бальнеотерапевтичних установ.

Храм Святого Миколая в Новопскові

(Дореволюційне фото)

Храм Святого Миколая будувався солдатами Псковського полку, розквартированого у Закам'янці, та місцевими поселянами з 1821 по 1844 рік. У 1844 р. храм був освячений.

Після цього поселення стало схожим на «городок» і офіцери вирішили назвати його Ново-Псков. І вже з 1830 року в полкових та церковних документах ця назва значиться офіційно.

Так описувалась церква:

«Вона стоїть оточена липами і осоками майже врівень з нею. Поміж вітами цих лип і осокорів проглядають білі стіни, зелена покрівля, купола у сьайві зірок, на них намальованих, і золочені глави та хрести. Поряд – побілена ограда, пам'ятники над склепами захоронень. За огорожею біля воріт, проти головного входу в церкву, розташувалися торговці. Вони з лотків торгували бубликами, кренделями, пряниками і цукерками різних кольорів іграшкового вигляду. Навколо огорожі стоїть ярмарок підвод, що приїхали з окраїн приходу: Бірок, Куп'янки, Писарівки, Мольгіна, Савелівни, Караван-Солодкого і з хуторів, що належать до парафії Миколаївської церкви. Вони всі стоятимуть і чекатимуть аж поки всі вийдуть із церкви після служби.

Внутрішній вигляд церкви:

У бабниці під куполом на всю стелю в трикутнику намальоване «Всевидяще око». Воно пильно приглядається до тих, хто вступив у бабницю і прямує до церкви у великі двері. Над дверима в храм сидить сам Бог Саваох в ореолі з возведеними на боки руками з орар'ю в обох зап'ястях. Праворуч і ліворуч на стінах намальовані рівноапостольні святі з мечами й щитами.

В храмі зразу від дверей у праву руку стоїть велика шафа з облаченням і стихіями та іншими атрибутами для проведення служби. А по ліву руку у кутку стоїть рундук з свічками, які продає титир Іванов Іван Петрович.

Од великих дверей при вході в храм і аж до вітваря по кам'яній підлозі простелено килимові дорожки. А на амвоні перед іконостасом та по проходах до правого і лівого клисарів і через царські врата у вітвар постелено килим.

По стелі, що під куполом найбільшої частини храму (від дверей і до аналоя) серед церкви - намальоване небо, усіяне зірками і на сході із висхідним у сяючому промені сонцем. А з боку півдня у хмарках і ореолі сьайва сидить Богоматір з омофором в руках, яким покриває землю від всякого зла.

Праворуч і ліворуч по стінах цієї частини храму поміж загратованими вікнами великі на весь зріст намальовані святі великомучениці Катерина, Параскева-п'ятниця, Варвара, Євдокія та воїни в доспіхах. Ліворуч – Олександр Невський, а праворуч на білому коні зі списом, який коле поверженого змія – Ягорій Побєдоносець. Він весь у військових доспіхах і латах.

Є, також, святі князь Володимир і Єлени – Воздвиження святого і животворящего хреста Господнього. Усікновеніє глави Іоана Предтечі – на блюді лежить одрубана голова Іоана Хрестителя, яку піднесли дочці царя Давида, що вона просила в дар за те, що на свадьбі Ірода гарно танцювала.

Неопалима Купина (горить кущ і не згорає). А над нею Марія - мати Божа в хмарках зі своїм сином-немовлям Ісусом. Святий великомученик Пантелеймон, Кирило і Мефодій, воїни-монахи Зосим і Саватій та ін.

Тут же з правого боку до стіни пригвинчено меморіальну дошку убієнних в русько-японську війну воїнів, солдатів з Новопскова (32 чол.). Серед них значилося викарбоване у мармурі ім'я Никифора Федоровича Гапотченка.

По середині храму стоїть великий аналой, накритий червоною шовковою скатертиною. Навколо аналоя три круглі стовпчики під срібло з блискучого металу на сто свічок кожен. Тут мирують і апостола читають серед церкви.

Ліворуч і праворуч у кутках великі ікони в кіотах. Перед ними стоять, покриті скатертинами чорного шовку, підсвічники і горять лампади. Тут служать молебні і панахиди.

Стіни вітваря розмальовані картинами Страшного Суду. Ось високо на троні сидить Бог і чинить суд правий. По один бік грішні, а по другий – праведні. Грішні на гаках висять. Кара різна: то в казанах зі смолою киплять, то гарячі сковороди лижуть. А ті, що стоять в черзі на покаяння такі замучені і в розпачі, що на собі волосся рвуть, навколюшки попадали, звівши руки догори, ридають і про щось благають. Праведники веселі і перешіптуються між собою. Обабіч – якісь потвори з хвостами, копитами і рогами. Стоять і скалять зуби. Вони з вилами і щипцями в руках, які в шерсті. На престолі лежить ніби книга і хрест (викарбувані у мarmorі), під ним в склепінні поховано батюшку Роздольського Павла, а поруч лежать пани поміщики, що жили в своїх подвір'ях в Писарівці та на власних хуторах. Іконостас – це величезна Ікона змонтована з великої кількості ікон. Через Іконостас троє дверей ведуть у вітвар. Одні з них здорові на дві половинки розчиняються. Над ними у пройомі з розпущеними крилами ніби вилітає із вітваря через ці двері білий голуб. Він наче розіп'явся на дверях, які звуться Царські Врата. Під час завершення таїнства причастя у вітварні вони зашморгуються шовковою завісою завжди різною на колір: червоною, зеленою, голубою або чорною.

Двоє других дверей, що збоку Царських воріт, також високі, але вузчі і на них намальовані архангели в повний зріст. На правім боці - Благовісник Гавріїл, що благовістив Марію. На лівім боці – архистратиг Мисаїл. Він - воїн з мечем, стоїть суворий.

На рівні з дверима між Царськими Вратами і архангелами на малих бокових дверях - ікони в срібних окладах за склом. Ліворуч – Христа Спасителя, а праворуч – Пресвятої Богородиці. Перед ними горить по дві лампади. З боків малих дверей у вітвар на такому ж рівні стоять ікони святих угодників за склом на срібному окладі. Поруч Архистратига Михаїла на весь зріст вліво – Святий Петро з ключами і, вправо, Микола Чудотворець, в ім'я якого і збудовано цей Храм. Іконостас вище згаданих ікон, врат і дверей освітлюється великою лампадою, яка блоком високо підвішена перед Іконостасом і горить там напроти картини «Тайна вечеря». Весь Іконостас в декілька ярусів на всю ширину вітваря з мальованих по дереву картин, узятих з історії Ветхого Заповіту, освітлюється люстрою у сто свічок, яка звисає з під головного купола.

Між куполами на всю стелю було видно розписані картини: Голгофа, Преображеніє, Вознесіння Господнє, Молитва Мойсея на горі Сінаї.

В головному куполі посередині церкви на рівні люстри в овалах намальовані всі чотири Євангелії: Матвій, Марко, Іоанн, Лука. Перед кожним із них лежить розгорнуте Євангеліє. В руках – пера

пороблені з гусячих крил, а перед кожним Святим – тварь Господня: перед Матвієм – корова, з Марком – голуб сизий, з Лукою – овечка, з Іоанном – лев.

В цьому ж колі вище, аж в третьому ярусі (по між вікон) на весь зріст намальовані в хітонах всі 12 учнів-апостолів Ісуса Христа».

В період визвольних боїв з 20 по 23 січня 1943 року в церкві німці влаштували спостережний пункт та встановили мінометно-кулеметні вогневі точки. Наші війська подавляли їх артилерійським вогнем і завдали «верхнім етажам» та покрівлі храму пошкоджень. У повоєнний час храм служив зерносховищем для новопсковських колгоспів. Остаточно храм було зруйновано в 1955 році - розбирали поверх, стіни, потім підірвали динамітом. Роботи проводились райпобуткомбінатом (начальником був Панас Горяїнов, батько Юрія Горяїнова).

У 1957 році на цьому місці почали будувати Будинок культури (прораб – Мірошніченко Василь Степанович. Будувало Старобільське СМУ № 4. (начальник – Фатєєв).

Культурне життя Новопскова активно підтримується районним будинком культури, який діє з 1960 року. У складі першого творчого колективу цього культурного центру в ті роки плідно працювали 5 чоловік.

В наш час будинок культури перейменовано на Районний центр культури та дозвілля, при якому працюють самодіяльний хор «Слобожани», народний самодіяльний фольклорний ансамбль «Криниченька» (створений у 1989 році), самодіяльний ансамбль народних інструментів, ансамбль народної пісні «Слобода», тріо «Маків цвіт», дитячий вокальний колектив «Перлина», дитячий хор «Сонечко», молодіжний театр «Понти».

Ніколо-Всіхсвятська церква

У 1998 році виникла ідея спорудження в селищі храму. Ініціатором її виступив виходець із Новопскова Ю.О. Горяїнов – на той час один із керівників російського ВАТ «Газпром». Ідея також була підтримана місцевою владою та рядом новопсковських підприємців. Місце під храм було обране на краю місцевого кладовища.

Будівництво храму розпочалося у 1999 році. Вже на слідуючий рік храм був освячений в ім'я Всіх Святих, став не тільки діючим культовим центром православ'я, а й одним із визначних пам'яток селища.

Штучне напилення церковної голови (найімовірніше - це нейтро титану, надміцний матеріал, який раніше використовувався в оборонці) вдало імітує сусальне золото, тонкі листочки якого здавна використовувалися на Русі для покриття куполів православних храмів. А вже якщо в цей час ще й лунають мірні, мелодійні удари церковного дзвону, розташованого поруч з

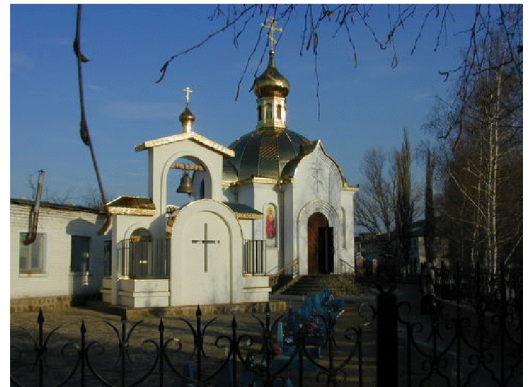
християнською святинею, то в душі пробуджуються якісь незбагненно світлі, щирі почуття, наче вона прокидається від сплячки і тягнеться до небесної блакиті, радіючи краси навколишнього нас світу.

Відкриття у Новопскові більше десяти років тому невеликої, але дивно сумірної і гармонійної церкви, фактичне відновлення православного приходу в найбільшому населеному пункті району (до цього прихід існував скоріше формально) стало знаменною подією в житті райцентру. У нове, двадцять перше сторіччя Новопсков вступив, маючи свій храм, дзвінкі дзони якого сповістили про початок нової епохи в духовному житті місцевої громади. З того моменту до церкви потягнулися люди, які прагнуть припасти до невичерпного джерела духовності. Богослужіння в ній відбуваються регулярно, а в святкові і вихідні дні вони особливо тривалі і урочисті. Але храм відкритий і в будні. Щодня, в першій половині - до полудня, будь-який бажаючий може відвідати його, поставити свічки, помолитися, зробити інші релігійні потреби. Особливо важливо це робити в період посту.

Можливо, мало хто знає про те, що дзвін церковних дзвонів володіє дивно цілющими, воістину чудовими оздоровчими властивостями. І зовсім не випадково у періоди страшних епідемій важких хвороб, зокрема холери і чуми, в Україні і Росії дзвонили в усі дзони.

Для істинно віруючої людини дзвін - це ікона, яка звучить. Тому в створення кожного дзвону майстри вкладали не тільки вміння і навички, а й частинку власного серця. Кожен дзвін має свій специфічний, лише йому притаманний голос. У одного він дзвінко-високий, мелодійний, чистий, здатний підняти людське єство до вершин духовного злету. У іншого - басовито-густий, низький, набатний. Розрізняють декілька видів церковного дзвону. Благовіст (їм прихожани скликаються на службу) - це мірні удари в один великий дзвін. У свою чергу благовіст поділяють на звичайний (частий) і пісний, або рідкісний, вироблений трохи меншим за величиною дзвоном в седмичні дні Великого Посту.

Для того, щоб створювати композиції дзвіниці, дзвонарю потрібний прекрасний музичний слух, хороша координація та певна спритність, почуття міри. Умілі дзвонарі, крім благозвучного дзвону, могли виконувати і композиції духовного змісту. Цікаво, що серед найбільш обдарованих дзвонарів були і жінки.

Наше селище у святкові та недільні дні наче обрамлене дзвоном. З одного боку доносяться звуки Ніколо - Всіхсвятської дзвіниці, з іншого – Свято - Успенської дзвіниці.

Сьогодні православні церкви - це острівці, осередок християнської віри, яка здатна підтримати, допомогти, зцілити.

Криниця по вулиці Леніна

Другою після церкви в Україні споконвічно вшановувалася Криниця, бо з церкви витікає віра, а з криниці – саме життя. Вода з освяченої криниці виступає ще й захисником людини та всього суцього з нею. Тому й бережуть криницю всім миром та передають з покоління, як найцінніший спадковий скарб.

Ось і ця криниця четвертої сотні, що зветься по місцевому мікротопоніму «Гарячий план», вирує джерелами вже не першу сотню літ. І випоїла своєю студеницею декілька десятків людських поколінь. Але не вичерпалася. І не вичерпається, доки житиме хоч одна щира душа з нащадків тих,

хто відкрив світові глибинні джерела рідної землі.

Бо криниця – то ще й вічна пам'ять людського роду.

Перші вулиці Новопскова (Закам'янки)

З новою силою розгорнулося військове поселення Закам'янки на початку ХІХст., коли сюди прибув Псковський кірасирський полк. Тоді Закам'янку перейменували у Ново-Псков. Полк будував кірасирські конюшні, підприємства виробництва будматеріалів – цегли, черепиці, та всі господарські забудови і майстерні: хлібопекарню, швайню та сапожню, злотницьку, столярню, слюсарську і ковальню для обслуговування потреб полку.

У 1732 році за наказом губернської канцелярії в Закам'янку було переселено сотню козаків з сотником Акимом Ємановим.

Поселенський будинок

Прибулі козаки спочатку збудували два мости – один через Айдар (його звали великим), другий – через Кам'янку (малий) в той же час на Айдарі за великим мостом сотник збудував велику кам'яну греблю. На ній побудував млин на два поверхи. Там містилося декілька жорнових поставів для помолу зерна на муку, просушка та сукновалка.

Побудовою згаданих мостів відкрилась у Закам'янку і через неї велика дорога, яка вела в усі куточки держави. Прибули острогожці, служилі люди і казенні селяни й почали заселяти спустошений край. Стали будуватись в Закам'янці вздовж доріг. Найперше обселювалася дорога, яка йшла від осинівського мосту по підвищенню місцевості з піщаним ґрунтом, аж до мосту, що будувався через протоку. Потім почали будуватись і за протокою вздовж дороги по пісках під осокоровими галями. Так поселення видовжилось по дорозі на Старобільськ.

На відведених садибах по двадцять сажен шириною всі будівлі ставились не ближче ніж за 25 сажен від проїжджої частини дороги і вулиці копіювали її лінію. Перша цілком сформована вулиця з'явилась в першій половині XVIII ст. Вона взяла початок збоку осинівського мосту, прямувала через всю Закам'янку на поле, де з неї витікала велика дорога. За осокоровим лісом вона завершила вправо і пішла на Старобільськ вниз по течії Айдару. На звивині від неї брала початок друга дорога. Йшла вона вглиб закам'янських полів і називалась Біловодською.

Будинок військових поселенців

Паралельно першій, теж від осинівського мосту понад річкою Кам'янкою повз Вагинівську греблю всторчі садиб першої вулиці виникла друга дорога і вулиця. Вона мала господарське значення. Нею возили селяни збіжжя до млинів. До неї почали виходити провулки з першої вулиці. Найперший провулок було названо Кизимівкою. Дорога пройшла через протоку, пішла на схід в поле аж до Сальського яру, де посередині збудували аж два мости. Там же довелося насипати півтораметрову дамбу, завдяки якій Закам'янка сполучилася з Плотою.

В основу поділу Закам'янки з метою зручного адміністрування і розвитку виробництва, постачання і торгівлі було покладено „сотні” і забудову „планами”. В сотнях при дорогах, де при забудові виникали слобідки, тепер були постійні назви. Початок цьому поклала Єманівська сотня. Її територія лежала з заходу села і займала все міжріччя від лівих берегів Айдару і Кам'янки. В третій сотні ділянка звалася „Кривий план”. В четвертій сотні – „Шевцівка”, В п'ятій - „Загризівський план”, в шостій сотні – у напрямку на Біловодськ і Старобільськ – „Гарячий план”. В першій сотні був „Красний план”.

Селянська хата XIX ст..

Друга вулиця, яка виникла в Закам'янці називалась Вагинівкою. Вона починалася від млинів на Кам'янці, які спорудили козаки Вагини, і їхніх садиб проти млинів, і тяглася вздовж Плотянської дороги. Спершу ця вулиця була однібічною, в той час, як на Красному плані практикувалася двобічна забудова. А коли Вагинівка забудувалася і по другій стороні, то ця пирія «плану» почала називатись другою Вагинівкою.

«Планом» називались в ті часи забудови по обидва боки вулиці. Головні – Велика, Плотянська, Біловодська. А вулицею називалась та, що мала однібічну забудову. Кожній наступній сотні відводили певну територію і вказували місця для забудови. Так, по сотнях формувались вулиці, вулички і провулки з безладно розкиданими садибами. Як наслідок, поза планами панувало суцільне бездоріжжя. Лише територія першої сотні продовжувалась забудовуватись більш-менш зразково. Тут поряд із церквою під сокоровим лісом з'явилась велика дерев'яна лавка на підвалах і під залізним дахом. Напроти неї було відкрито шинок і розправу, що відала всіма сотнями і

земельними общинами Закам'янки. Тут була і застава самоохорони. Проти неї через Красний план перекинуто шлагбаум.

Новоприбулі переселенці-хлібороби будували дерев'яні хати за встановленим розміром по лінії. Проте служилим людям (соцьким, десяцьким) дозволялось, як і при поселення Острогозьких козаків, будувати великі оселі, але не дерев'яні, а крейдяні і обов'язково на дерев'яному помості. Покривались вони не соломою, а черепицею. Вікна і двері робилися великі. Маяками стояли такі будинки серед гущі хліборобських хатинок. А Красний план полк забудував крейдяними будинками міського типу. Вони були покриті черепицею і розраховані на дві квартири.

У дворі будували колодязь на межі двох дворів, що слугував мешканцям обох садиб. Обов'язковими в садибі були вихідний погріб, коморі і город поряд з двором. Красний план був забудований стандартними будинками однобічно, фронтонами вбік церкви, яку було збудовано на ярмарковій площі в прямокутнику біля Великої дороги в межах мосту на протоці, Іванівського провулку і так само вбік Касарень Кірасирського полку другої частини плану. На Красному плану напроти церкви жили особи духовництва, військові

(на фото І.П. Іванов в першому ряду третій зліва)

служилі люди і торговці. А в тій частині плану, де містилася розправа, шинок, лавка і шлагбаум, напроти військових касарень Кірасирського полку, жили військові служилі люди і майстри, що обслуговували полк.

До наших днів на території Новопскова збереглися ряд споруд купця Іванова.

Будинок найбагатшого дореволюційного підприємця та землевласника Іванова.

У цьому домі жила сім'я купця. Після подій жовтня 1917 року в ньому знаходився Новопсковський ревком. За часів Центральної Ради в ньому розміщався штаб гайдамацького полку. Перед війною – різні радянські адміністративні служби. В період окупації – штаб німецької піхотної дивізії. Після визволення, з січня по вересень 1943 року, приміщення займали різні служби Шостої армії Південно-Західного фронту. Далі – знову тут знаходились цивільні радянські господарські служби. Зараз – приватна власність Лаврова Володимира Ілліча. Спочатку в цій будівлі було кафе „Корона” (у підвалі). На даний момент будинок реставрується під готель.

На сьогодні, щоб перелічити старожитні споруди в Новопскові вистачить пальців однієї руки. Це: канцелярія штабу Псковського полку, корпус ремісничого училища, заснованого ще в добу аракчєєвщини (обоє належать професійному аграрному ліцею), земська школа (нині там знаходиться відділення військкомату, РБТІ (бюро техінвентаризації), Трудовий архів), будинок підприємця Іванова, будинок поселянина першої сотні на Красному плану.

(нині – подвір'я Олександра Тарасенка, вул. Леніна, 61).

У попередні часи назви вулиць обумовлювалися місцевими особливостями, якимись характерними ознаками. Як правило, ці назви існували доки не вичерпували свою сутність, потім природним шляхом складалася інша нова назва.

Районний краєзнавчий музей

Про необхідність створення в Новопскові краєзнавчого музею почали говорити вже в перші роки після завершення Великої Вітчизняної війни. Проте реалізація цих планів стала можливою лише, коли за справу взявся цілеспрямований, енергійний чоловік Степан Тихонович Коновалов. За його ініціативою 25 січня 1960 року було створено оргкомітет з 19 чоловік для організації музею. Для розміщення музею була виділена кімната в районному Будинку культури.

Почався збір матеріалів, які поклали початок поглибленому вивченню історії Новопсковського району, кожного населеного пункту нашого краю. В жовтні із запасників Луганського обласного музею було виділено деякі матеріали та експонати, всього 370 назв. Це дозволило почати роботу зі створення експозиції музейної кімнати.

У 1973 році Коновалов С.Т. пішов на пенсію і музей був розформований. Експонати зберігалися у підвалі будинку культури, проте багато їх було втрачено.

У 1978 році за відродження музею взявся інший ентузіаст О.М. Соболев. Було проведено переоблік всіх експонатів музейного фонду, продовжився збір нових матеріалів для музею. До збору матеріалу залучилося все населення району.

У 1980 році було завершено оформлення експозиції музею. У новому, самостійному приміщенні музей було відкрито в 1984 році (раніше в цій будівлі був промкомбінат, потім музей).

У 1988 році Новопсковському краєзнавчому музею було присвоєно статус музею - відділу Луганського краєзнавчого музею.

На початку 90-х років до музейної експозиції, розташованої в головній будівлі, додалась ще одна – було куплено сільський будинок забудови кінця XIX ст., розташований поруч, в який зібрали меблі та речі того часу. Після введення в дію садиби, Новопсковський краєзнавчий музей став кращим в Луганській області музеєм сільського типу.

Річка Айдар

Айда́р— річка в Луганській області, ліва притока Сіверського Дінця, басейну Дону. Довжина 256 км. Площа водозбірного басейну 7 370 км². Похил 0,34 м/км. Долина шириною у верхів'ї 2—5 км, у пониззі — до 6 км. Схили долини розчленовані ярами та балками. Річище шириною до 50 м, розчищене протягом близько 20 км., являє собою чергування плесів (глибиною 4—7 м) та мілководних перекатів (глибиною 0,2–0,4 м). Живлення снігове і ґрунтове. На

весняний період припадає 70% стоку. Середній модуль стоку 1,7 л·сек/км². Скресєє на початку березня, замерзає в грудні.

Бере початок на південних схилах Середньо-Руської височини біля с. Новоалександрівка Ровенського району Белгородської області Росії. Тече по території Новопсковського, Старобільського, Новоайдарського, Станично-Луганського районів Луганської області.

Вперше назва Айдар згадується в документах від 1503 року. Мова йде про стосунки з кримськими татарами. З цього часу Айдар досить часто згадується в літописах і документах в різних варіантах назви. Айдар — 1503р., Адара— 1552р., Яйдар — 1559р., Ойдар — 1586р., Ідар — 1660р.; Лісний Одар — 1667р., Гайдар — 1704р., Ойдар— 1708р.

«Географічний словник Російської держави» (Москва, 1801 р.) подає назву Айдар, звідси видно, що назва річки змінювалася не в залежності від часу, а від того, як почув її писар. Писарі були тоді не дуже освічені, а російська мова не унормована. Але якщо і погодитись з тим, що річка змінювала назву, то слово «дар», тобто «долина», «ущелина» завжди присутнє.

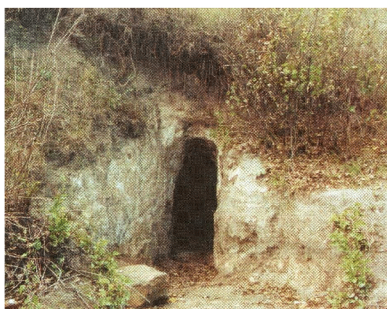
Версія походження назви Айдару: можна погодитись з версією «свята долина» або «свята ущелина», як це зробив М. Янко, але викликає сумнів поєднання грецького і тюркського коренів. Греки з'явилися в донецьких степах досить пізно, в XV—XVI ст. Ця степова річка була далеко від місць їх проживання. Мені ще траплялось тлумачення «ай» в значенні «білий», тоді Айдар можна прочитати як «біла долина». Правий високий берег Айдару багатий на поклади крейди, що могло дати і назву долині, річці.

Тим більше, що гідронім «білий» поширений у наших краях. Таку назву носять дві притоки Айдару - ліва, на якій розташоване село Новобіла, селище Білолуцьк; права, при впадінні якої в Айдар розташоване місто Старобільськ. Люди часто плутають притоки і основне русло.

Цілком можливо, що тюркам - кочівникам зелена долина Айдару в час, коли вигорав степ, здавалась «святою», «благословенною», можливі й інші пояснення. Найпростіше, а отже й найреальніше значення слова Айдар «біла долина», «біла річка».

Печера

Хто побував на Пристині пізньою весною або літом, дивує незвичайний склад рослинного світу даної місцевості. Крейдяна рослинність відрізняється від трав'яного покриву прилеглих степів. Крім колоній ковили та полині, чебрецю і незабудки, тут проростають левкоч, тмин, ранник... Деякі з цих рослин занесені в Червону книгу України, що робить Пристін цікавим біологічним об'єктом.

Та підніжжя Пристину відомо й іншим. Там знаходиться рідкісний історичний пам'ятник – печера.

Багато загадок у минулому. Наша земля зберігає сліди десятків народів і культур, віддалених від нас на сотні і тисячі років. Вже більше ста років про печеру біля села Ікове у високому правому березі р. Айдар, що називається Пристін на Новопсковщині ходять різні

легенди, їх пов'язують то з розбійниками, то першими поселенцями краю. Відкрита вона була у 80-ті рр. позаминулою століття.

Її вік визначали приблизно в 300 років. У 1989 її оглянули співробітники Луганського краєзнавчого музею. Час побудови було визначено, як 70-ті рр. XVIIст. Тоді ж була висловлена думка, що печера могла використовуватися, як сховище під час татарських набігів.

Приблизно в той час воронезькі археологи відкрили подібну печеру з рештками язичницького капища і визначили її як підземне святилище кочових племен раннього середньовіччя, яким саме племенам воно належало, встановити не вдалось. Населення наших степів протягом багатьох віків було різноплемянним, на початку нашої ери господарями степів були іраномовні племена, рештками яких були алани. Потім в Донецьких степах з'явилися болгари, хозари, авари, угри, печеніги. Рештки цього конгломерату племен під владою половців жили тут в часи Київської Русі до приходу монголів.

Наскільки унікальна наша печера? В ті ж 70-ті подібна печера була відкрита біля села Преображенське на Сватівщині. Були звістки про таку печеру в Новоайдарському районі. М.Костомаров писав про печеру під Острогоськом, вище згадувалось про печеру під Воронежем, є дані про печеру в Кантемирівському районі Воронежської області.

Єдиним народом, який до приходу сюди наших предків умів обробляти землю, і, до речі, будував житла напівземлянки, були тюркські племена болгар, які жили у нашому краї в VII-Xст. Частина болгар зі своїми ханами переселилися на Дунай і Каму, в Донецьких степах залишилися так звані чорні болгари. Спочатку вони були кочівниками скотарями, але з VIIIст. почали осідати на землю. Болгари були підданими хазарського каганату. Ті печери, про які ми знаємо, якраз і були розташовані в північно-східній частині Хазарського каганату, в межах археологічної культури, яку історики і археологи називають Салтівською.

Отже, перша версія - печери могли вирити салтівці? Можливо. Матеріальні засоби у них для цього були, археологи детально вивчили їх матеріальну культуру. На території Новопсковського району луганським археологом К.І. Красильниковим досліджується салтівський могильник біля с. Лисогорівки. Багато експонатів є в місцевих краєзнавчих музеях, в тому числі і в Новопсковському.

Коли знайомишся зі знахідками, зробленими луганським археологом К.І. Красильниковим під час розкопок салтівського могильника біля села Лисогорівки Новопсковського р-ну, то створюється враження, що в IX- X ст. наш край був далекою окраїною ісламської цивілізації, але сильним був і вплив язичницьких культур.

В той непевний час можливо і з'явилися підземні святилища, але певних доказів на цей час ми не маємо.

Спробуємо обґрунтувати ще одну гіпотезу. ...Печери завжди були пов'язані з християнством – в печері, за легендою, народився Христос, в печерах,

катакомбах збирались перші християни. Недаремно і церкву в ті часи називали катакомбною, печерними були і перші монастирі.

Солонка

Між Осинове і Новопокровом, там, де Айдар широко розливається рівниною і ніби зачарований, призупиняє свій стрімкий біг, милуючись красою навколишніх лук та лісів, величчю вапняно-крейдових пагорбів, на лівому березі річки розташовані джерела цілющої мінеральної води. Одне з них, немов у кайдани заковане в бетонне кільце, тече тихо і повільно, краплина за краплиною... Це вода, яку науковці визначають як хлоридно-натрієву, за хімічним складом близька до джерел Миргорода, Трускавця, Моршина. Вона має неабиякі лікувальні властивості, тож недарма свого часу на базі цих джерел було побудовано санаторій "Перлина". Та мало хто замислюється, що це вода – залишки давньозниклого моря, котре пробилось на поверхню землі крізь товщу різноманітних порід.

Неосяжна морська стихія панувала на півдні майбутнього континенту мільйони років тому - в Юрський та Крейдовий періоди. Мешканцями теплого моря були не лише плезіозаври, мозозаври та інші морські чудовиська, але й колонії різноманітних молюсків, залишки яких і досі можна знайти у крейдових відкладах. Зокрема, всім відомий "вовчий палець, або чортів палець" - не що інше як фрагмент белемніта. Прості люди наділяли цей предмет ледь не магічними властивостями, а в побуті використовували, виготовляючи з нього порошок для загоювання ран і порізів.

Та поступово море зникало, відходило на південь. Але геологічні коливання, підняття й опускання його дна призвели до того, що частина води залишилась у своєрідних підземних резервуарах. Тисячі років земля цупко утримувала потаємні запаси. Аж поки геологи не вдерлися в її нутроші, створивши багатометрові свердловини. Добре, хоч частину джерел було спрямовано на лікувальні потреби. А ось деякі з них виявилися незатребуваними. І тече з них вода просто в річку, мінералізуючи чистий Айдар і змінюючи біохімічний склад річкового середовища. І здається, ніби земля оплакує нехлюйство і недбалість людей, які нікчемно та безгосподарно використовують її ресурси.

Натрієво - хлоридна вода оздоровлює, очищує, бадьорить організм і застосовується при багатьох хворобах. А ось неподалік, в кількох метрах, розташоване інше джерело. У цьому джерелі вода містить сірководень. Пити її ні в якому разі не можна! Але ця вода успішно використовується для лікування зовнішніх хвороб - починаючи від радикуліту, остеохондрозу і закінчуючи шкіряними захворюваннями.

У просторіччі це джерело називають "сольонкою". Та насправді вода являє собою складний хімічний розчин, в якому містяться десятки речовин. Вживати їх внутрішньо небезпечно - можна отруїтися. А ось приймати ванни,

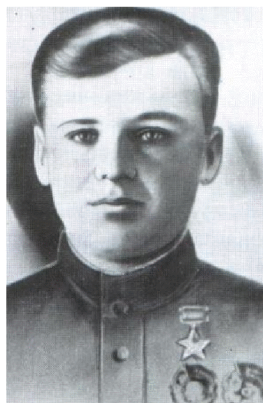
робити будь - які зовнішні аплікації чи обгортання - будь ласка! Тільки на користь, якщо в розумних межах зрозуміло.

Вважається, що ця вода близька до мінеральних джерел Північного Кавказу, наприклад, кисловодських.

Тож і виходить, що поруч у нас існують дві диво - криниці. Одна з них щедро напуває всіх охочих солонуватим нектаром, лікуючі внутрішні недуги, а друга - оздоровлює зовнішньо. Тому не заростають травою, не забуваються людьми стежини до цих джерел, що розташовані на околиці райцентру. Будь-якій людині - місцевій чи приїжджій, наша земля дарує краплину здоров'я, часточку наснаги, порцію бадьорості. Треба тільки вміти користуватися цими дарунками і бути вдячними природі за її щедрість та безкорисливість.

Пам'ятні знаки Героям Радянського Союзу: Шморгуну М.І., Жеребілову Д.А.

Є на території Новопскова вулиці, які носять імена Героїв Радянського Союзу, наших земляків. Це вулиці Шморгуна та Жеребилова.

Шмовгун М.І. народився у селі Рубцево Краснолиманського району Донецької області 13 січня 1913 року.

Після звільнення Новопскова 23 січня 1943 р. Микола Іванович був покликаний Новопсковським райвоєнкоматом у діючу армію і відправлений на фронт. Був командиром обслуги ПТР (протитанкова рушниця) Гвардійського винищувального дивізіону 7-го кавалерійського корпусу.

Звання Героя Радянського Союзу було присвоєне Миколі Івановичу Шморгуну 15 січня 1944 року.

У ніч на 27 вересня 1943 року Микола Іванович як командир протитанкової зброї винищувального протитанкового дивізіону Центрального фронту разом зі своїми товаришами на плоту почали першими переправу через річку Дніпро. Коли пліт було розбито, відважний воїн переплив річку і дістався протилежного берега, закидав гарматами ворожу траншею, захопив її та з цієї позиції вогнем забезпечив своїм товаришам форсування річки. За цей подвиг Указом від 15 січня 1944 року Миколу Івановича було удостоєно звання Героя Радянського Союзу.

Помер М.І. Шморгун в 1944 році від поранення через 15 днів після Указу про своє нагородження. Похований М.І. Шморгун в місті Мозир Гомельської області, що у Білорусії.

Вулиця названа на честь героя Радянського Союзу Миколи Івановича Шморгуна. В 1975 році сесія Новопсковської селищної ради прийняла рішення про перейменування вулиці Радгоспної у вулицю Героя Радянського Союзу М.І. Шморгуна.

Жеребілов Д.А. народився в селі Закотне Новопсковського району Луганської області 15 серпня 1920 року. Коли розпочалася війна пішов на фронт. Старший лейтенант, командир взводу пішої розвідки 738-ї стрілкової дивізії 69-ї Армії I-го Білоруського фронту був завжди для товаришів взірцем. П'ять разів був поранений, але поля бою не залишав.

Дмитру Абрамовичу Жеребілову присвоєне звання Героя Радянського Союзу з врученням ордена Леніна. Він нагороджений медаллю „Золота Зірка” за форсування р. Вісли і Одер, двома орденами Червоного Прапора. Демобілізувався інвалідом війни.

Здоров'я Дмитра Абрамовича було підірване війною, тому помер він молодим, не проживши і п'ятидесяти років.

Іменем Дмитра Абрамовича названа вулиця в селищі Новопскові. Відкрито пам'ятний знак біля будинку Жеребілових на честь Героя Радянського Союзу.

Свій початок вулиця бере з 7 лютого 1956 року, коли розпочалося будівництво магістральних газопроводів. Підписав наказ Іван Іванович Жуков, перший керівник газопроводу «Ставрополь - Москва». Вже 25 березня начальник будівництва Володимир Мойсейович Мейман інформує про успішне будівництво: газопровод «Ставрополь - Москва» має забезпечити подачу газу великим містам і промисловим центрам таким, як Ростов, Ворошиловград, Воронеж і Москва. Тоді ж було заявлено, що ця траса проходитиме через Новопсков. Ось тоді і виникла ідея про забудову нашої вулиці, в будинках якої буде газ.

Першими забудовниками стали І.М. Кашуба, В.Й. Колесник і сім'я Д.А. Жеребілова. Вулиці дали назву ім. О.С. Пушкіна.

До славного 30-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні сесія Новопсковської селищної ради прийняла рішення про перейменування вулиці Пушкіна в вулицю Героя Радянського Союзу Дмитра Абрамовича Жеребілова. Це було напередодні Дня Перемоги 9 травня 1975 року. Біля будинку, де проживав Д.А. Жеребілов, було встановлено меморіальну дошку на честь Героя війни. Але однієї ночі дошка зникла безслідно. Односельці говорили, що її викрали, щоб здати на металобрухт. Новопсковська селищна рада, голова М.Г. Вакуленко та його заступник В.С. Закутько доклали зусиль, щоб відновити справедливість і встановити дошку на попереднє місце. В цьому їм допомагали депутати районної ради І.Д. Гоцанюк та головний інженер ЛПУ магістральних газопроводів В.С. Ковальов.

Осинове

Один із найдавніших населених пунктів на території сьогодишнього Новопсковського району.

Розташований на р. Айдар. Поблизу села знайдено кам'яну статую половецької епохи, 3 курганні могильники з 12 курганами. Назва села: флоронемічного походження, утворена від найменування дерева осика.

Поселення засноване донськими козаками, швидкими селянами з центральних губерній Росії, в I половині XVIIIст.

Перша письмова згадка про поселення відноситься до 1637 року.

Козаки, селяни поселення взяли участь у Булавінському бунті, за що їх містечко було спалене у 1708р. царськими військами.

Повторне заселення території відбулося в 30р. ХУІІІст. переселенцями з Правобережної України. З 1763р. в слободі розмістилася сотня Острогозького полку і слобода стала називатися Осиновим містечком. У II половині ХІХст. в Осинові проживало 5 тисяч чоловік.

Ботанічна пам'ятка природи «Осинівська» (127)

Оголошена рішенням Луганської обласної ради № 21 53 від 30 травня 2002 р. Місце розташування: Новопсковський район, с. Осинове, в межах Білолуцького лісництва ДП «Старобільське ЛМГ». Площа - 116,0 га. Унікальний рослинний комплекс на схилі лівого берега р. Айдару. Геологічну основу схилу складають крейдяно-мергельні породи. Завдяки високому рівню ґрунтової води і великій кількості джерел тут підтримується особливий гідрологічний режим, що сприяє існуванню рослин.

Найвищу цінність має береза Литвинова - кавказький вид з диз'юнктивним (розірваним) ареалом. Разом із кленом гостролистим, природні популяції якого є рідкісними в Луганській області, а також з ліщиною звичайною береза Литвинова утворює цікаві в науково-пізнавальному відношенні угруповання. Під пологом березово-кленово-ліщинового лісу зустрічаються рідкісні в Луганській області бореальні види: копитняк європейський, медунка темна. На галявинах можна побачити рідкісні рослини із Червоної книги України: ковили Лессінга, Залеського, українську, волосисту, волошку Талієва. В цілому на території пам'ятки зростає близько 250 видів судинних рослин.

Геологічна пам'ятка природи «Осинівські піщаники» (39)

Оголошена рішенням виконкому Луганської обласної ради народних депутатів № 72 від 4 лютого 1969 р. (в.ч), рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 247 від 28 червня 1984 р. Місце розташування: Новопсковський район, с. Осинове. Площа - 5,0 га. Рідкісне відслонення конгломератів з еоценовою фауною на правому схилі долини р. Айдар.

Являє собою одне з місць в Україні, де сконцентровані органічні залишки палеогену, зокрема численні ядра молюсків. Вони містяться в унікальних

утвореннях конгломератів, які складаються із гальки, зцементованої кремнієвою породою, яка перетворилася на кварцевидний пісковик. Нижче залягають палеоценові відкладення з багатою викопною флорою. Відоме геологам з XVIII ст. Має велике науково-пізнавальне значення.

Церква Успенія Пресвятої Богородиці

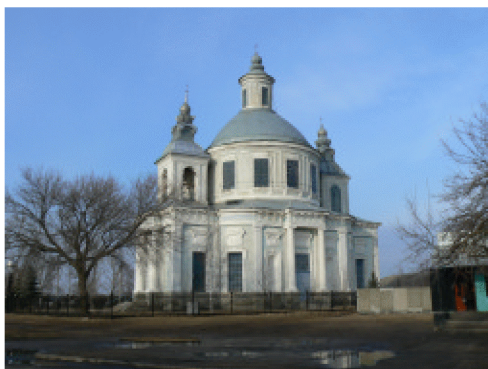
Село Осинове дуже довго було не лише адміністративним, а й духовним центром нашого краю. Тут було збудовано і діяло три церкви - Свято Успенська, Михайлівська, Вознесенська. Справжньою окрасою населеного пункту, найстаршою пам'яткою в нашому районі і однією з найдавніших в області є Успенська церква. Збудована на правому, більш високому березі річки Айдар. Її добре видно з різних точок навколишньої місцевості. Вона гарно вписується

в прекрасний слобожанський краєвид.

Не пізніше середини XVIII століття вже був збудований кам'яний Успенський храм з трьома боковими вівтарями. Про це свідчив напис на Євангелії храму. Але із-за певних неточностей у будівництві, фундамент дав тріщину і в 1791 році мешканці села змушені були відбудувати церкву заново. Храмобудівнича грамота (дозвіл парафії на будівництво), що її видав Преосвященний Інокентій Воронежський, свідчила: «По проханню Біловодського округу слободи

Осинової Успенську церкву, за її пошкодженням у фундаменті, стінах і склепінні розібрати. Нинішню її частину Успіня Божої Матері, з двома бічними вівтарями Святого Архистратига Михайла і Святого Миколи Чудотворця з кам'яною будівлею знову побудувати, а третій бічний вівтар в ім'я святих апостолів Петра і Павла, до спорудження нової церкви, залишити для богослужіння».

Офіційна дата її побудови - 1802 рік, Але, якщо ми врахуємо, що будувалась вона не один рік, кілька років будували один фундамент, не один рік сільська громада, прихожани, клопотали про свій храм, то можна впевнено сказати, що вона належить XVIII століттю.

Відомий краєзнавець із міста Старобільська Ганна Сергіївна Фоменко стверджувала, що побудована вона ще в 1756 році, а потім в кінці XVIII століття перебудувалась і в офіційні документи увійшла остання дата - 1802 рік.

За свідченням місцевого красзнавця Степана Платонова церковів подібного архітектурного стилю було три у всій Російській державі - у Москві, Острогозьку Воронежської губернії і в селі Осинове. Є факти, що російський цар Микола I заборонив будувати такі церкви. Така висока споруда (висота близько 30 метрів) могла обвалитись і привалити віруючих. Певне не випадково церкву її перебудували, щоб зробити її безпечною для прихожан.

За легендами, сюди приходили молитися Григорій Сковорода, Кіндрат Рилєєв і святий Дмитро Горський.

Село Осинове Новопсковського району одне з найстаріших поселень на Луганщині. Раніше тут була слобода Осинова, що відносилась до Острогозького козачого полку. Перші згадки про поселення відносяться до 17 століття. Залишки козацької застави до цих пір можна побачити на горі, навколишнього села. Ймовірно, саме в ті часи і побудували церкву Успіння Пресвятої Богородиці. Спочатку храм був дерев'яним, потім його побудували з вапняку. Церква знаходилася біля річки Айдар. Через постійний рух ґрунту в межиріччі будівля стала руйнуватися. Нову, кам'яну церкву почали відновлювати в кінці 18 століття. Технічні засоби не були такими досконалыми, як зараз, тому закінчили будівництво лише через десять років, у 1802 році.

Починали будувати церкву в стилі бароко. Цей стиль культивувала Катерина II. Ознаки стилю - багатство, розкіш, вигадливі форми. Закінчували будівництво вже в стилі класицизму. Його впроваджував у життя син імператриці Павло I. Цей стиль запозичений в античному мистецтві і прагне до гармонії та суворій чіткості форм.

Про людину, яка будувала церкву, мало що відомо. Дослідники вважають, що це був тульський майстер Кудрявцев, який навчався у кращих зодчих Москви. Він зумів поєднати в своєму творінні красу від бароко і гармонію ліній від класицизму. Майстер прикрасив будинок декоративними елементами і ліпниною. Стіни оточив фризом у вигляді стрічки. Тридцятиметровий купол височить над головою без колон. І святі, намальовані на ньому невідомим живописцем, немов парять в небі над людськими головами. Деякі розписи церкви збереглися ще з 19 століття. Зовні ж паломників зустрічає фасад з дорійських портиків з нішами. Об'єднання двох напрямків мистецтва створили неповторний і монументальний ансамбль, особливо оригінальний для сільського храму.

За переказами, у церкві молився відомий український філософ Григорій Сковорода. Він гостював у цих краях у свого товариша - полковника Тевяшова. Згодом цими землями володіли російські князі Раєвські, яких відвідував декабрист і письменник Кіндратій Рилєєв. У громадянську війну в цих краях діяла банда Каменюки, що відкололася від загону Нестора Махна. Опричники відрізнялися особливими звірствами і залишили свій слід в історії Успенської церкви.

Восени 1919 року комуністи проводили мітинг на честь річниці революції в центрі села. Раптом на них налетіла банда Каменюки, відома своїми безчинствами у цих краях. Більшовики вирішили сховатися в церкві. Вони залізли на високу церковну дзвіницю і відстрілювалися від бандитів.

Є в церкві і власний святий - Дмитро Горський. Дмитра, прозваного Горським, зараз збираються канонізувати, кажуть, його моці зцілюють людей. Старовинна будівля має велике значення для віруючих не тільки через святого. Церкву називають «намоленою», так як тисячі людських душ двісті років отримували тут прощення і благословення.

У церкві Успіння Пресвятої Богородиці проводили служби до 1934 року. Поки радянська влада, яка оголосила релігію поза законом, не перетворила храм на зерносховище. Звідти зник унікальний п'ятнадцятиметровий іконостас, багато старовинних ікон, дзвони переплавили на кулі. Відкрили церкву німці, і вже після Великої перемоги люди стали ходити молитися сюди. Потроху реставрують фрески. Два роки тому над селом нарешті зазвучали дзвони. Жителі навколишніх сіл вважають церкву головною своєю святинею. Підтверджують це і фахівці. Успенська церква внесена до реєстру пам'яток національного значення. А такий розпис і архітектура не збереглися ніде в країні.

Криниця та могила Дмитра Горського

Подвижник Дмитро Горський народився в середині XVIII ст. Будучи вже дорослою людиною, він під час сварки зі своїм п'яним батьком штовхнув його. Покаявшись у своєму гріху, Дмитро пішов на площу до Києва. Київські монахи сказали йому, щоб спокутувати цей тяжкий гріх, треба по поверненні додому відрубати сокирою кисть правої руки, якою штовхнув батька. Якщо відрубана частина приросте, то це буде знаком того, що Бог простив його, а якщо ні, то потрібно замолювати гріхи до самої смерті. Дмитро виконав все, що йому було сказано в монастирі. Незабаром його рука зрослася, але залишилася покаліченою. Після того, як Дмитро видав заміж дочку, він залишив одному бідному свій будинок і пішов жити до печери, де в суворому пості, і молитві пробув близько 50 років. Подвижник їв раз на тиждень, спав на хмизу. Щодня до нього приходили віруючі з с. Осинове, Новопскова та інших слобод і хуторів, яких Дмитро завжди радо зустрічав, давав духовні поради, втішав. Церковний народ шанував та любив його. Протягом 30 років старець навчав місцевих дітей грамоті.

Дмитро Горський помер 17 (30) грудня 1828 року. У день його похорону віруючі і священники, яких зібралося безліч, несли тіло старця від гори до села Осинове з хоругвами. Кожен рік Осинівський і Новопсковський священники за тиждень до Різдва Христового на прохання народу служили на могилі Дмитра Горського панахиду. Вода криниці вважалася цілющою. Паломництво припинилося за радянських часів.

Макартетине

Назва села утворена від назви балки "Макартетине", найменування якої походить від слова "макартеті", "макартеть", макітра, улоговина.

Вибір освітнього слова мотивується рельєфом місцевості, де розташоване село. Село засноване в XVIIIст. Територія заселена селянами-втікачами, переселенцями з Київської, Чернігівської губерній.

Черемховий яр

Особливою пам'яткою приайдарської флори є півонія тонколиста, прозвана у народі «Воронцем». Його латинська назва походить від імені лікаря Пеона - учня відомого Ескулапа, який успішно займався лікуванням людей.

Воронці - багаторічна рослина, висотою від 20 до 50 сантиметрів з кулеподібними потовщеними коренями. На стеблі проростає одна квітка діаметром до 8 сантиметрів з ярко-червоними пелюстками і жовтими тичинками. Цвіте воронець в квітні-травні, а росте в степу і на степових схилах невеликими полянами. Через свою рідкість квітка занесена до Червоної книги СРСР і України.

Схил пагорба з квітучими воронцями представляє собою дивне видовище: квіти червоніють наче краплі крові на зеленій траві. Ця схожість не пройшла повз людської уваги й стала темою для багатьох легенд і сказань. Одну з таких легенд «Квіти Черемхового яру» зі слів жителя села Макартетине Стефана Івановича Турпітко записала Новопсковський етнограф Тетяна Тимофіївна Дем'яненко.

«Кожної весни в Черемховому яру, як ніде в іншому місці, розквітають «воронці» і маки. Згідно з легендою, першими поселенцями Айдарського краю були, в основному, чоловіки, які втекли туди від утисків своїх поміщиків або під тиском ворогів-поляків. Все було добре на новому місці, але не вистачало жінок. Тому молоді козаки Осинівської сотні, зібравшись в невеликі загони, (ватаги) час від часу ходили в «дівочі походи», тобто на Полтавщину за нареченими. Там вони знайомилися з дівчатами або молодими вдовами, вінчалися (у той час на берегах Айдара ще не було жодної церкви) і привозили дружин у свої селища.

Але було у молодят чимало ворогів. По степу час від часу проносилися татарські орди, в ярах поблизу більших доріг ховалися розбійницькі зграї. І для всіх них молоді жінки були бажаною здобиччю. Тому молоді козаки зі своїми дружинами у рідні краї пробиралися обережно, маючи наготові зброю. А в разі зустрічі з недругом - грудьми стояли за свою обраницю.

Так сталося і в один далекий рік. Поверталоя з Полтавщини кілька козацьких пар. Позаду була велика частина шляху, попереду вже виднілися білі кручі над милим Айдаром. Але тут несподівано з'явилася велика група кінних татар, і бігти було пізно.

І тоді вирішили козаки та їхні дружини прийняти нерівний бій, вважаючи за краще смерть, ніж потрапити в ганебний полон. По тісному і

незручному для ворога Черемховому яру вони кинулися на прорив, рубаючи татар шаблями і вражаючи вогнем з пістолів. І нарівні в цьому бою билися козаки і козачки, відстоюючи своє щастя і свободу, тому успіх супроводив їм. Хоч і поранені, але всі вони вирвалися з оточення і укрилися в приайдарських лісах. Але там, де впала крапля козацької крові - там виріс «воронець», а де пролилася кров дівоча - з тих пір розквітають маки. І так повторюється щороку, нагадуючи нинішнім поколінням про хоробрість їх предків і про кохання».

У тих, хто побував на Новопсковщині навесні або влітку, не може не викликати захоплення велика кількість і розмаїтість степної рослинності. Неповторний аромат створюють колонії степового тюльпана, чебрецю, материнки, ромашки, незабудки, ковили, типчака, кермеку. На крейдяних відкладах можна зустріти такі рослини, як дрік, ранник, полин, крейдяний льон. Долина Айдара і його приток покрита луговою рослинністю. На схилах ярів і балок зустрічаються ліси.

Економічна діяльність людини, найчастіше справляє негативний вплив не тільки на флору, але і на фауну. Якщо в XVII-XVIII століттях на просторах Дикого поля бродили стада великих турів, до водопою мчали антилопи-сайгаки, в степу паслися дикі тарпани, то зараз тваринний світ Новопсковщини представлений дикими кабанамі і косулями, лисицями і вовками, куницями і зайцями. У степу безліч байбаків і тхорів, в невеликих лісах мешкають нечисленна популяція лосів. Пташиний світ становлять сірі куріпки, дрохви, перепілки, жайворонки, шпаки, чорноголові вівсянки. У лісових заростях гніздяться шуліки, дятли, солов'ї, синиці. З плазунів на території району водяться ящірки, вужі, степові гадюки.

Можняківка

Село розташоване на лівому березі річки Айдар південно – східніше Білолуцька. Можняківка знаходиться в 12 кілометрах від Новопскова та в 50 кілометрах від найближчих залізничних станцій Старобільськ та Солідарний.

Аеродром

Степ на схід від Можняківки впритул до глибокої польової балки (до Яру, як тут кажуть) не розорювався віками. Задовго до колективізації і після неї він використовувався як випас для домашньої, а потім колгоспної худоби. На одній із рівнинних ділянок, розташованих на території місцевого колгоспу імені Димитрова влітку 1937 року вперше приземлився літак. Того дня його пасажирами стали передовики - «стаханівці» Білолуцького району, в т.ч. два чоловіка з Можняківки. Заохочувально-пропагандистські польоти в цей день привели сюди юрми дорослих і дітлахів з усієї Можняківки.

З 1938 року за маршрутом Луганськ - Можняківка для Білолуцького району почали здійснюватися поштові авіарейси. Так почав діяти Можняківський аеродром. Життєпис його більш ніж тридцятирічної діяльності включає не тільки буденний опис, а має й героїчні та трагічні сторінки, які знайшли своє відображення в секретних архівних матеріалах

радянського і німецького командування у 1941-43 роках, у спогадах ветеранів Великої Вітчизняної війни, у тому числі у двох виданнях книги колишнього начальника штабу партизанського руху Південно-Західного фронту полковника О.М.Асмолова («Фронт в тилу вермахта», Москва. 1977р. і 1983р.) та спогадах штурмана 449-го бомбардувального авіаційного полку. Героя Радянського Союзу Г.П.Євдокимова («Триста вылетов за линию фронта», Ижевск: Удмуртия, 1979).

З липня 1942 року по січень 43-го - період фашистської окупації, під час якої ні німці, ні італійці в складі окупаційних військ, Можняківський аеродром не використовували, але після відступу старанно його замінували.

Після піврічної окупації в можняківців, шоківий стан ще довго тривав після облав для вивезення на роботи у Німеччину, розстрілів у селі за підозрою у причетності до червоноармійської розвідки, згарищ на подвір'ях після німецького відступу. Цей стан підсилювався безглуздою загибеллю на Водохрещу в «котлі» на Луках більш як сотні червоноармійців та їхнім гнітючим похороном. До весняних клопотів ще було далеко, та спокійного визвольного життя для можняківців не передбачалося: польовий військкомат мобілізував хлопців на фронт. СМЕРШ здійснювало «фільтрацію» дезертирів, колаборантів, шпигунів... Тому танцями під гармонь, як це випадало перед окупацією, ще не пахло.

З січня по кінець лютого 1943 року у селі перебувала саперна частина - розмінювався аеродром. Якось непомітно пройшла заміна військовиків із передових частин, «енкаведистів» і саперів на льотчиків бомбардувальної і винищувальної авіації, а також людей у напіввійськовій формі і цивільних оточенців. У квітні, ледве підсохло, на Можняківський аеродром перебазувався 449-й бомбардувальний авіапункт (командир І.І.Малов). 244-ї бомбардувальної авіадивізії генерал-майора В.І.Клевцова з 17-ї армії генерала В.А.Судеца. Полк тільки що отримав літаки нового типу - «Бостони».

І цей період ретельно, а місцями дуже лірично, описує в своїх мемуарах «300 вильотів за лінію фронту» майбутній Герой Радянського Союзу, а тоді штурман бомбардувальної авіації цього полку, Г.П.Євдокимов: «Весна 1943 року на Україні видалася рання і тепла, з ясними безхмарними днями. Вже в середині квітня садки в Можняківці вкрилися різнобарв'ям фруктових дерев. Пахощі їх розносилися дуже далеко. В той час аеродром Можняківки не був обладнаний привідною радіостанцією, на яку легко вийти і відшукати свій аеродром. Тут спочатку стояв не потужний світловий маяк для нічних польотів, котрий через погану погоду було видно недалеко. Тому нас виручала річка Айдар - екіпажі виходили на помітний орієнтир на її берегах, і, прямуючи вздовж річки, сідали на аеродром. А коли річка прогрівалась, ми купались в ній, як малеча в далекому дитинстві. Льотний склад жив у приватних будинках. Гостинні господарі робили все, щоб створити нам максимальний затишок і ми почувалися неначе в рідній домові. На нашій ділянці фронту було відносно тихо».

Фронт ще півроку, до початку вересня 1943 року, «тупцював» неподалік, за Дінцем. Найближче був окупований німцями Лисичанськ. Одного разу, серед весни, звідти, з південно-західного напрямку, під прикриттям сонця з'явилися німецькі літаки, які пошкодили своїм вогнем два «Бостона».

Пересувної авіаремонтної майстерні на аеродромі не було, тому пошкоджені американські літаки можняківськими волами були перетягнуті до кузні біля кладовища (поруч з нинішньою вулицею 1 Травня). (В полках з американськими «Бостонами» повинна була бути своя інженерно-авіаційна служба, та в цьому випадку щось не склалося...)

Негайно було організовано зенітне забезпечення безпеки Можняківського ВПА, тим більше, що за намірами командування Південно - Західного фронту аеродрому планувалися функції «перевалки» в тил ворога радянських диверсійних, розвідувальних та організаційно-партизанських груп. Зенітки 241-го артполку ППО були зосереджені на підступах до аеродрому з південно-західного напрямку Можняківки від села Рогове. Сліди від окопів та бліндажу на місці розташування однієї зенітки ще по сьогодні помітні на поверхні землі поруч з будинком Шейка А.І. по вулиці Гагаріна, 25. Підрозділи цього ж полку охороняли аеродром у Пісках.

Командир зенітного полку жив також на південно-західній околиці села - на «Макітрівні» (зараз вулиця Пролетарська) у будинку Терника Кузьми Пилиповича (комполку поселився після електромеханіків, яких переселили ближче до аеродрому). За свідченням його сина, Миколи Кузьмича, це була освічена людина, в нього збиралися товариші по службі і вели довгі «інтелігентні» розмови. З ним жили дружина (з цивільних. ППЖ) і ад'ютант, який возив продукти з Слободи у відрах. Пам'ятає, що банки з тушонкою, «згущенкою» і іншими продуктами зберігалися в їхньому погребі. Квартиранти жили до кінця літа, поки аеродромні підрозділи не перебазувалися на захід.

Гайдамацька могила

Гайдамацька могила – єдина пам'ятка в районі борцям за українську державність в роки української визвольної боротьби 1917-1920 – х років.

На весні 1918 року у нашому краї перебували гайдамаки Запорізького корпусу, які захищали кордони Української держави з Росією.

У Можняківці і по сьогодні збереглися перекази про перебування кінних гайдамаків на Майданах (степова околиця села), про тренування кінотників і вдосконалення майстерності стрибків на конях через полум'я.

Про гайдамаків - запорожців у Можняківці залишився матеріальний свідок: гайдамацька могила у степу над крутим обривом степової балки.

Вона з'явилася в кінці літа – на початку осені 1918 року, коли запорізький корпус, який на цей час став Окремою запорізькою дивізією, вів бої з більшовиками та денікінцями на демаркаційній лінії української держави і Росії. По суті, це найперша і поки що єдина в нашому краю могила тих, хто зі зброєю у руках захищав незалежність України, відстоював принципи державотворчого Четвертого Універсалу і міжнародних Брестських угод.

Невідомо, скільки поховано запорожців в цій могилі. А ось те, що її називають «гайдамацькою» і що в селі були розташовані кінні гайдамаки, говорить, що це – поховання козаків одного з двох полків, що носили у своїй назві слово «гайдамацький», - 2-го піхотного полку, у складі якого була кінна сотня сотника Ляховича, або кінного імені Гордієнка полку.

Місце поховання допомогли встановити старожили, а впорядкували могилу і встановили освячений дубовий хрест члени Новопокровського товариства українського козацтва та Товариства «Просвіта» ім. Т.Шевченка, які кожного року проводять вшанування пам'яті загиблих бійців – визволителів.

Білолуцьк

Селище міського типу Білолуцьк розташоване на правому березі ріки Айдар при впадині у неї річки Білої у 18-ти кілометрах північніше Новопокрова. Час заснування селища XVII століття, коли руський уряд робив спроби зміцнити південні рубежі своєї держави.

Назва слободи вказує на її колишню місцевість - на луку р. Білої. Білолуцьк спершу розташований був у куті, утвореному з'єднанням річки Білої з Айдаром. Кут і лівий берег Айдару покриті були лісом і очеретами. Перші поселенці думали що, у цьому глухому куті безпечно жити від татар. Але татари і тут знайшли їх, розорили житла їх, спалили церкву; дзвін самі козаки кинули у р. Айдар, для збереження від хижих очей. Так говорить переказ дідів і прадідів. Після цього жителі Білолуцька перейшли на правий берег Айдару, якого високі береги представляли зручність для спостережень за близькістю татар і для вжиття заходів до захисту. Білолуцчани побудували для захисту міцну фортецю з дуже товстих колод, що складала острог, вона захищалася озером і потоками.

Лісовий заказник «Білолуцький» (36)

Оголошений рішенням виконкому Луганської обласної ради народних депутатів № 92 від 24 березня 1992 р. Розташований на території Білолуцького лісництва ДП «Старобільське ЛМГ», в околицях сіл Новобіла і Козлове Новопокровського району. Площа - 554,0 га. Типові для відрогів Середньоруської височини байрачні діброви з характерним для них тваринно-рослинним комплексом. До складу заказника входять сім лісових урочищ - Церковний ліс, Бихалово, Попів ліс, Велике, Ведмеже, Васильківське, Скорodne.

У лісових угрупованнях зростає астрагал солодколистовидний, мешкають цінні види мисливських тварин: заєць-русак, лисиця звичайна, козуля звичайна, свиня дика, зрідка заходить лось.

Заповідне урочище «Зуїв ліс» (135)

Оголошене рішенням Луганської обласної ради № 7/23 від 17 квітня 2003 р. Місце розташування Новопсковський район, територія Білолуцького лісництва ДП «Старобільське ЛМГ». Площа-47 га. Тучно створені дубові насадження. Безпосередньо примикають до ботанічної пам'ятки природи місцевого значення «Новобіла», з якою утворюють відносно зрівноважений природний комплекс.

Покровська церква

Збудована приблизно в 1924 р. Громада перейшла в юрисдикцію Синодальної церкви. Прихід був скасований в 20-і рр.

Покровський храм, побудований на новому місці Білолуцька, був дерев'яний. Дев'яностоп'ятилітній старець, ротмістр Микола Андрійович Головінський, говорив, що близько 1771р. храм перенесений був на те місце, де стоїть кам'яний, з тієї причини, що річка Айдар, змінивши свою течію, стала під час порожньої води підмивати його. Пам'ятають старожили і те, що священник, Іоанн Бутков, коли дерев'яний храм почав старіти, звернувся до жителів по допомогу, щоб побудувати кам'яний будинок Божий. Парафіяни відповіли на заклик пастиря своєю готовністю для доброго діла. Внаслідок цього, у 1808 році було отримано архіпастирський дозвіл будувати кам'яний храм. Будівництво його йшло не швидко. Парафіяни дещо охолонули до справи.

Раптовою бурею було зірвано верхню половину старого дерев'яного храму і розбито його вщент. Уражені цим, парафіяни поспішили закінчити справу, і храм освячено у тому ж році.

Преображенська церква

Преображенський кам'яний храм стояв в 200 сажнів від колишньої, всередині фортеці, дерев'яної Покровської церкви, на підвищеному піщаному березі річки Айдара. Він побудований близько 1750 року, і головним будівельником його був відставний вахмістр Іван Іванович Середа.

Станом на 1925 р. прихожани перебували у підпорядкуванні Українського екзархату РПЦ. Громаду ліквідували у 30-і рр..

Свято – Троїцький храм

Побудована у 1862 р. В середині 20-х рр. громада підкорилося Всеукраїнському Священному Синоду. Не пізніше травня 1935 р. церква була закрита і переобладнана під клуб. Громада відновила свою діяльність в період німецької окупації. У 1962 р. була зроблена спроба ліквідувати парафію. Районні органи влади заборонили проводити церковні служби, пред'явивши віруючим вимоги з ремонту будівлі храму. Після їх виконання богослужіння не відновилися. Незаконне рішення райвиконкому

було скасовано. Станом на 1980 р. кількість прихожан складало 100-120 чоловік. У 1981 році община була знята з реєстрації. Церковна будівля передана колгоспу ім. Куйбишева. Приміщення не використовується і стало непридатним.

Новобіла

Новобіла розташована на р. Біла. Назва села утворена від найменування р. Біла та слова "Ново-". Перша частина назви використана для розрізнення від слободи Стара Біла (пізніше Старобільськ).

Село засновано в кінці XVII початку XVIIIст. селянами, вихідцями з Правобережної України, Воронежської губернії.

Ботанічна пам'ятка природи «Новобіла» (117)

Оголошена рішенням Луганської обласної ради № 8/ 7 від 29 вересня 1999 р. Місце розташування: Новопокровський район, поміж сіл Новобіла, Павленкове та Литвинове. Площа - 2407,1 га. Оригінальна рослинність на крейдяних відслоненнях правого берега р. Білої, що включає велику кількість рідкісних, зникаючих, ендемічних видів рослин.

Заповідне урочище Московське (134)

Оголошене рішенням Луганської обласної ради № 7/23 від 17 квітня 2003 р. Місце розташування: Новопокровський район, на захід від села Новобіле, на території Біловодського лісництва ДП «Старобільське ЛМГ». Площа - 104,0 га. Цінний лісовий масив з дубу звичайного порослевого та насінного походження. Разом із дубом зростають ясен високий, клен польовий, липа серцелиста. На знижених місцях поширені вільха та осика.

Новорозсош

Новорозсош — село в Україні, Новопокровського району Луганської області. Розташоване на р. Кам'янка.

Назва села: топонімічного походження, вторинне, перенесене.

Територія села була заселена в 1802р. селянами, вихідцями з с. Розсош Воронежської губернії, які на згадку про свою малу батьківщину назвали поселення на р. Кам'янка - Новорозсош. Перша частина назви слово "Ново-" говорить про те, що село нове і служить для відмінності від с. Розсош Воронежської губернії.

Церква Різдва Богородиці

Храм збудований у 1832 році. Станом на 1926 р. громада перебувала в юрисдикції Української екзархату РПЦ. У квітні 1934р. облвиконком виніс рішення про закриття церкви.

Свято – Троїцький храм

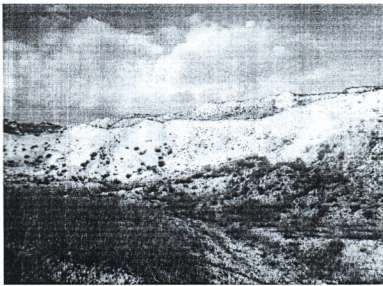

У 20-і рр. приход підпорядковувався Українському екзархату РПЦ. У 1934 р. церква була закрита. Громаду віруючі відродили у 1942 р. У повоєнний час приход частково задовольняв релігійні потреби віруючих Харківського району, в якому не було жодної діючої церкви. Станом на 1980р. в громаді налічувалося 130-150 православних. У 1982 р. рада у справах релігій зняла церкву з реєстрації "у зв'язку з відсутністю віруючих і розпадом церковного органу". Церковну будівлю, яку було передано колгоспу ім. Мічуріна. У 80-і роки вона не використовувалась.

У 90 – ті роки, після реставрації приміщення, відновила свою діяльність та стала архітектурною пам'яткою села.

Новорозсошанське джерело

Село Новорозсош славетне своїми чистими джерелами, артезіанськими водами, багато з яких мають лікувальні властивості.

Джерело знаходиться в екологічно чистій місцевості, серед квітучих степів Слобожанщини, під захистом Свято – Троїцького храму. Вода джерельна, прозора, безбарвна, без запаху. За температурою належить до холодних + 12 градусів. Багата солями магнію, кальцію, кремнію. Вода по своїм органолептичним санітарно – бактеріологічним показникам та хімічному складу відповідає вимогам

ДСТУ 878-93 «Води мінеральні питні» і відноситься до природних столових вод.

Для виробництва води використовується свердловина № 1 (1217) пробурена глибиною 45,0 м на території с. Новорозсош, Новопокровського району Луганської області.

Вода «Новорозсошанська» надає загальнозміцнюючу і тонізуючу дію на організм; підвищує енергетичний потенціал людини, стійкість до захворювань, позитивно впливає на імунну систему; володіє антимікробною здатністю, захищає зуби від карієсу і укріплює ясна; покращує обмін речовин, діяльність

шлунково-кишкового тракту, нормалізує тиск. Природний вміст іонів срібла дозволяє збільшити термін її зберігання до 12 місяців.

У червні 2009 року вода «Новорозсошанська» була представлена на восьмій міжнародній виставці «Східна брама України», яка проходила в м. Луганськ.

У січні 2010 року в м. Києві вода «Новорозсошанська» стала переможцем у всеукраїнському конкурсі якості продукції «100 кращих товарів України».

**Новопсковська централізована система
бібліотек**

вул.Леніна,33

92303 смт. Новопсков, Луганська область

тел: (06463)2-11-40

Ел. пошта: novopskov-bibl@rambler.ru

Веб - сайт: <http://novopskovbibl.narod.ru>

Історико - краєзнавчий портал

**«Новопсковщина – соціально –
економічний портрет»**

<http://www.yhp9.narod.ru>